

İNSAN TİCARETİYLE MÜCADELE VE ULUSLARARASI HUKUK: KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ ÖRNEĞİNİ DE İÇEREN BİR İNCELEME

DOI: <https://doi.org/10.33717/deuhfd.800893>

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ERÇAKICA*

Öz

İnsan ticareti insanların değersiz birer varlıklarmışçasına sömürülmesine, emeklerinin çalınmasına, zorla çalıştırılmasına yol açan bir suçtur. Genellikle sınıraşan özellikler göstermekte ve bu nedenle de söz konusu suçla mücadelede uluslararası işbirliğine ihtiyaç duyulmaktadır. İnsan ticaretinin önlenmesi için birçok uluslararası hukuk metni doğmuştur. Bu doğrultuda makalede insan ticaretinin ne olduğu, mağdurlarının ve faillerinin özellikleri üzerinde durulacaktır. Ardından insan ticareti suçuyla ilgili uluslararası hukuk metinleri ele alınacaktır. İnsan ticaretiyle ilgili hem Birleşmiş Milletler, hem Avrupa Konseyi, hem de Avrupa Birliği bünyelerinde kabul edilen düzenlemeler ortaya konulacaktır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin konunun önde gelen kararlarından olan Rantsev kararı da özetlenecektir. İnsan ticaretine ilişkin olarak düzenlemelerin hangi doğrultuda yapılması gerektiğine ilişkin önerilere de değinilecektir. Son olarak da, insan ticaretiyle genelde iç içe geçen fuhuş kavramı kısaca özetlendikten sonra, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde fuhuş ve insan ticareti ilişkisine yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler

İnsan ticareti, uluslararası hukuk, Rantsev, fuhuş, KKTC

* Bahçeşehir Kıbrıs Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Uluslararası Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi (e-posta: m_ercakica@hotmail.com) ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0197-1207> (Makalenin Geliş Tarihi: 24.07.2020) (Makale Gönderilme Tarihi: 28.07.2020/Makale Kabul Tarihi: 21.09.2020)

**FIGHTING AGAINST HUMAN TRAFFICKING AND
INTERNATIONAL LAW: AN EVALUATION INCLUDING THE
EXAMPLE OF THE TURKISH REPUBLIC OF NORTHERN CYPRUS**

Abstract

Human trafficking is a crime that causes people to be exploited as if they are worthless assets. Human trafficking also causes forced labour and violates the freedom of forced labour. It often has transboundary effects and, therefore, international cooperation is highly needed for fighting against the human trafficking. Many international legal texts were created for the prevention of this crime. This article will focus on what human trafficking is, the characteristics of its victims and perpetrators. Then, international law texts on human trafficking will be discussed. Regulations adopted in the United Nations, the Council of Europe and the European Union will be evaluated. The famous and important decision of the European Court of Human Rights on this crime, the Rantsev case, will also be summarized. Possible proposals regarding the future international regulations on the human trafficking problem will also be mentioned. Finally, after the concept of prostitution which is generally intertwined with human trafficking is briefly summarized, the relationship between prostitution and human trafficking will be included with regarding the situation in the Turkish Republic of Northern Cyprus.

Keywords

Human trafficking, international law, Rantsev, prostitution, TRNC

GİRİŞ

Daha iyi bir yaşam sürmek isteyen insanlar, bu arayışları nedeniyle insan ticareti suçunun mağduru haline gelebilmektedir. Bu doğrultuda da kaçtıklarından çok daha kötü koşullarda yaşamak zorunda kalabilmektedir.

İnsan ticareti, insanların değersiz birer varlıklarımızçasına sömürülmesine, emeklerinin çalınmasına, zorla çalıştırılmasına yol açan bir suçtur. Beraberinde büyük oranda rüşvet, sahtecilik gibi diğer suçları da getirmekte, bireylerin güvenlik ve özgürlükleri yanında, devletlerin iç güvenliğini de tehlikeye sokmaktadır. Genellikle sınıraşan özellikler göstererek diğer birçok suçtan ayrılmakta, çok daha nitelikli ve organize bir mücadeleyi gerektirmektedir. Nitekim devletler bu suçla mücadele edebilmek için uluslararası bir işbirliği ortamına ihtiyaç olduğunu fark etmiş, bu alanda birçok uluslararası hukuk metni doğmuştur.

İnsan ticareti suçuyla ilgili uluslararası çabaların nasıl daha verimli olabileceğini anlamak için, önce insan ticaretinin nasıl bir suç türü olduğunun araştırılması gerekmektedir. Belirtilen doğrultuda, bu çalışmada da öncelikle sınıraşan örgütlü suçlardan biri olan insan ticareti suçu incelenecektir. Bunun ele alınacağı bölümde, öncelikle insan ticareti suçunun ne olduğuna, ardından da faillerinin ve mağdurlarının özelliklerine yer verilecektir.

Çalışmada, insan ticaretinin ne olduğunun belirtilmesinin ardından, insan ticareti suçuyla ilgili uluslararası hukuk metinleri ele alınacaktır. İnsan ticaretiyle doğrudan veya dolaylı olarak ilgisi bulunan birçok uluslararası hukuk metni vardır. Bu nedenle çalışmanın ikinci bölümünde hem insan ticaretine ilişkin genel uluslararası hukuk metinlerine, hem de Birleşmiş Milletler bünyesinde ve doğrudan konuyla ilgili olarak düzenlenen belge ve sözleşmelere yer verilecektir.

İnsan ticareti, bölgesel örgütlenmelerin de dikkatini çekmiştir. Bu tür örgütlenmelerin en güzel örnekleri, hiç kuşkusuz Avrupa'da yaşanmaktadır. Avrupalı devletlerin bir araya gelerek oluşturduğu Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği örgütleri, devletlerin insan haklarıyla ilgili standartlarını yükseltecek sayısız girişimde bulunmuştur. Bu girişimler içerisinde insan ticaretiyle ilgili düzenlemeler de yer almaktadır. İnsan ticaretine ilişkin olarak Avrupalı devletlerin yarattığı birtakım mekanizmalar da, bu alandaki mücadelede örnek alınmalıdır. Bu nedenle insan ticaretine ilişkin Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği'ndeki düzenlemelere değinilmesi faydalıdır ve ikinci bölümde bunlara da yer verilecektir.

İnsan ticaretiyle ilgili olarak yukarıda özetlenen ve aşağıda incelenecek olan uluslararası alandaki çabalar yeterli olmuş mudur? Kuşkusuz bu mücadeleye ilişkin olarak atılması gereken birçok adım daha vardır. Çalışmanın üçüncü bölümünde, bu konuya ilişkin olarak saptanan eksikliklere ve yeni düzenlemelerin hangi doğrultuda yapılması gerektiğine ilişkin önerilere yer verilecektir. Dördüncü ve son bölümde ise, Avrupa'ya coğrafi yakınlığıyla bilinen Kıbrıs Adasının kuzeyinde yıllardır kronikleşmiş bir sorun olan fuhuş sorununa, insan ticareti suçu kapsamında değinilerek, görmezden gelinen bu soruna dikkat çekilmeye çalışılacaktır.

I. SINIRAŞAN ÖRGÜTLÜ SUÇ TÜRÜ OLARAK İNSAN TİCARETİ

Günümüzde köleliğin ve insanların köle olarak kullanılıp sömürülmesinin sona erdiğini düşünsek de, bu kurum aslında insan ticareti olarak varlığını sürdürmektedir¹. Oysa gerçek kişiler de, tıpkı cansız varlıklar gibi, ticari ilişkilerin konusu yapılmakta, bir yerden diğer yere taşınıp, sömürülmektedir. İnsan hakları açısından çok ciddi ihlallere yol açan bu suçun mağdurlarının sayısı, gün geçtikçe artmaktadır.

İnsan hakları açısından bu derece tehlikeli olan bir suçla daha iyi mücadele edebilmek için, söz konusu suçun ne olduğunun iyi anlaşılabilmesi, potansiyel mağdurların daha iyi tanınması gerekmektedir. Ayrıca örgütlü suçlardan olması, insan ticaretiyle mücadelede uluslararası hukukun rolünü çok arttırmaktadır. Bu çerçevede, ilk bölümde öncelikle örgütlü suçlar ve insan ticareti suçunun üzerinde durulacak, ardından da insan ticareti suçunun mağdurları ve faillerinin özellikleri üzerinde durulacaktır.

A. Sınıraşan Örgütlü Suçlar ve İnsan Ticareti Suçu

İnsan ticareti suçu, örgütlü suçlardandır ve ağır insan hakkı ihlallerine neden olmaktadır². Bu suç, en temelde, mağdurların serbestçe karar verme ve geleceklerini belirleme haklarını ellerinden almaktadır³. Bu suçun, zo-

¹ İnsan ticareti suçunun tarihsel kökeni ve kölelik ile ilişkisi için bknz: **Sayın**, Hüdayi: Uluslararası Hukuk ve Türk Hukuku Bakımından Göçmen Kaçakçılığı, İnsan Ticareti, Cinsel Sömürü Suçları ve Bunlarla Mücadelede Uluslararası İşbirliği, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2010, s. 154-173.

² **Yılmaz**, Yeşim: “İnsan Ticareti Suçu ve İktima Sorunu”, MÜHF-HAD Prof. Dr. Bülent Tahiroğlu'na Armağan, C. 23, S. 3, 2017, s. 884.

³ **Kocasalak**, Ümit: “İnsan Ticareti Suçu (TCK 201/b)”, GSÜHFD, S. 2, 2003, s. 39.

runlu bir unsuru olmasa da, genellikle sınıraşan özellikler gösterdiği görülmektedir. Sınıraşan suçlar iki veya daha fazla devletin hukuksal düzenini ihlal edici nitelik taşıyan suçlardır⁴. Örneğin, çeşitli coğrafyalarda yaşanan iç silahlı çatışmalar daha iyi koşullara kavuşmak ve çatışmalardan zarar görmemek isteyen mültecilerin yaşadıkları yerlerden göç etmelerine neden olmaktadır. Bir arayış içindeki bu korunmasız insanlar, sömürülmeye açık hale gelmekte ve insan ticareti suçu açısından potansiyel mağdurlar olmaları sonucu doğabilmektedir⁵.

Bir ülkedeki çatışma ortamından kaçan mülteciler, insan ticareti suçunun faileri tarafından, iyi koşullarda yaşama vaadiyle başka ülkeye getirilip, bu yeni ülkede aslında sömürülmeye başlayabilmektedir. Bu şekilde, her geçen gün daha çok insanın mal ya da meta gibi algılanarak, bu suçun mağduru haline getirildiği görülmekte, hayatları karartılmaktadır⁶. İnsan ticareti suçu nedeniyle hem insanların güvenliği, hakları ve özgürlükleri, hem de uluslararası güvenlik, tehdit edilmektedir⁷.

Yukarıda da belirtildiği gibi, insan ticareti suçu, sınıraşan örgütlü suçlardandır. O halde, insan ticareti suçuyla ilgili incelemelere geçmeden önce, sınıraşan örgütlü suçlulukla ilgili bilgi vermek gerekmektedir.

Sınıraşan örgütlü suçluluğun tanımına, herhangi bir uluslararası hukuk metninde yer verilmediği görülmektedir. Bu konudaki en önemli uluslararası hukuk belgesi sayılan Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nde⁸ (SAÖSKBMS) de bunun tanımına ilişkin bir hükme rastlanmamaktadır. Bunun nedeninin ise belirtilen sözleşmenin, bir sınırlama olmaksızın, küresel, bölgesel ve yerel gelişmelerden etkilenmeden, geniş bir alanda uygulanabilmesini sağlama amacı olduğu düşünülebilir. Ayrıca hangi fiillerin gerçekleştirildiği durumlarda sınıraşan örgütlü suçluluğun oluşacağına ilişkin her durumu kapsayan net bir belirlemenin yapılmasındaki güç-

⁴ **Tongür**, Ali Rıza: “Sınıraşan Ceza Hukukuna Kavramsal Bir Bakış”, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 17, S. 1, 2018, s. 51.

⁵ Bireyleri insan ticareti suçunun potansiyel mağduru kılan ekonomik, sosyolojik, kültürel veya hukuki sebeplerle ilgili tablo halinde getirilmiş veriler için bkz: **Tepecik**, Filiz: “İnsan Ticaretinin Ekonomik ve Hukuki Boyutları”, Economic and Legal Aspects of Trafficking in Human Beings International Conference on Eurasian Economies 17-18 Eylül 2013, ed. Selahattin Sarı, Alp H. Genver ve İlyas Sözen, 2013, İstanbul, s. 920.

⁶ **Kocasakal**, s. 40.

⁷ **Yılmaz**, s. 884.

⁸ SAÖSKBMS'nin İngilizce metni için bkz: <http://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/index.html> (Erişim Tarihi: 12 Nisan 2015).

lüğün de, ortaya bir tanımın çıkmamasının bir diğer nedeni olarak kabul edilebilecektir⁹.

Anılan sözleşmede sınıraşan örgütlü suçlar tanımlanmasa da, ikinci maddede örgütlü suç grubunun ne olduğunun tanımı verilmiştir. Sözleşmenin bu maddesine göre, örgütlü suç grubundan bahsedebilmek için dört unsura ihtiyaç vardır. İlk olarak, tesadüfen bir araya gelmemiş olan ve üç ya da daha fazla insanı barındıran bir gruptan söz etmek gerekmektedir. İkinci olarak ise, bu grubun varlığını bir süredir devam ettiriyor olması şartı aranmaktadır. Anılan maddeye göre üçüncü olarak, grup üyelerinin en az dört yıllık bir hapis cezasıyla cezalandırılan bir suçu işlemek için birlikte harekete geçmiş olmaları gerekmektedir. Son olarak da, bu suç dolaylı veya doğrudan, maddi veya diğer bir çıkar elde etmek amacı ile işlenmek istenmiş olmalıdır. SAÖSKBMS'nin kapsamına alınmak istenen suçlar, sadece suçu gerçekleştiren icrai hareketlerin farklı farklı ülkelerde gerçekleştirildiği suçlar değildir. Bu suçların yanında, suça ilişkin icrai hareketlerin tek bir ülke sınırları içinde gerçekleştirildiği, ancak suçun işlenmesine ilişkin planlamanın veya suçun işlenmesinin denetiminin başka bir ülkeden yapıldığı durumların da kapsam dahiline alınmak istendiği görülmektedir. Ek olarak, bir suçun etkilerinin başka ülkelerde görülmesi durumlarının da kapsam dahilinde olduğu kabul edilmektedir¹⁰.

Örgütlü suçların iştirak halinde işlenen suçlardan farklı olduğu da muhakkak hatırlanmalıdır. Suça iştiraktan söz edebilmek için, tek bir fail tarafından da işlenebilecek olan bir suçun, birden fazla fail tarafından işlenmesi gerekmektedir. Ancak örgütlü suçlarda durum farklıdır. Örgütlü suçlarda çok failli suçlar söz konusudur ve suçun oluşumu için birden fazla failin suçun işlenmesine katılmış olması zorunludur. Örgütlü suçluluk kavramında, suça iştirakteki tesadüfi ve ani birliktelikten fazlası vardır; burada genellikle belirsiz sayıda suçun işlenmesi için organize olunmuştur¹¹.

⁹ **Akgün**, Erhan: “Modern Kölelik İnsan Ticareti ve Rakamlarla Türkiye Gerçeği”, MÜHF-HAD, C. 22, S. 1, 2016, s. 161.

¹⁰ Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi, Organized Crime, <http://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/index.html> (Erişim Tarihi: 5 Temmuz 2020). Evik, suç örgütünün varlığından söz edebilmek için genellikle üç veya daha fazla kişinin bir hiyerarşik yapı içinde oluşturduğu, organize olmuş ve disiplinli olan bir birlik aramak-tadır. Ayrıca süreklilik unsurunun da arandığını belirtmektedir. **Sonay-Evik**, Vesile: “Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu”, Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan-MÜHFHAD, C. 19, S. 2, 2013, s. 677-680.

¹¹ *Ibid.*, s. 682.

Sınırşan örgütlü suçların en önemlilerinden birisi ise, çalışmanın ana konusu olan insan ticaretidir. Özellikle 1990'lı yılların başından itibaren, bu suçla ilgili uluslararası hukuk belgelerinin doğmaya başladığı görülmektedir. İlk kez 1994 yılında, Uluslararası Göç Örgütü tarafından tanımlanan insan ticareti, daha sonra 2000 yılında Birleşmiş Milletler (BM) tarafından hazırlanan Sınırşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek, Özellikle Kadınların ve Çocukların Olmak Üzere, İnsan Ticaretinin Önlenmesi, Bastırılması ve Cezalandırılması Protokolü'nde (İnsan Ticaretine İlişkin Ek Protokol¹²) tüm unsurlarıyla birlikte ve kapsamlı bir biçimde tanımlanmış ve bu protokol 2003 yılında yürürlüğe girmiştir¹³.

¹² İnsan Ticaretine İlişkin Ek Protokol'ün İngilizce metni için: http://www.uncjin.org/Documents/Conventions/dcatoc/final_documents_2/convention_%20traff_eng.pdf (Erişim Tarihi: 29 Nisan 2015). İnsan Ticareti'ne İlişkin Ek Protokol'ün yukarıda anılan tanımı da içeren maddesinin tam metni için bkz: **Gemalmaz**, Mehmet Semih: Ulusalüstü İnsan Hakları Hukukunun Genel Teorisine Giriş, İstanbul, 2010, s. 433. Bu protokol Palermo Protokolü olarak da anılmaktadır. Bknz: **Güleç**, Sesim Soyer: "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Güney Kıbrıs ve Rusya'ya Karşı Verdiği 07.01.2010 Tarihli "Rantseva" Kararından Çıkan Bazı Sonuçlar", İÜHFİM, C. 70, S. 1, 2012, s. 129.

¹³ Türkiye Cumhuriyeti de tarafı olduğu İnsan Ticaretine İlişkin Ek Protokol'ün gerekliliklerini yerine getirmek ve ulusal hukukunu bununla uyumlaştırmak yükümlülüğü altındadır. Bu nedenle Türk Ceza Kanunu'nda gerekli değişiklikler yapılmış ve 1 Haziran 2005 yılında yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda insan ticareti suçu, anılan protokole uygun bir şekilde yeniden düzenlenmiş haliyle, yer almıştır. **Jahic**, Gamla/**Karan**, Ulaş: "Türk Ceza ve Ceza Usul Hukuku ve Fuhuş Amaçlı İnsan Ticareti Suçunda Yaşanan Sorunlar", TBB Dergisi, S. 67, 2006, s. 101. Türk Ceza Kanunu'nun "İnsan ticareti" başlıklı 80. maddesine göre; "(1) Zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tâbi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri ülkeye sokan, ülke dışına çıkararak, tedarik eden, kaçırarak, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden ya da barındıran kimseye sekiz yıldan on iki yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezası verilir. (2) Birinci fıkrada belirtilen amaçlarla girilen ve suçu oluşturan fiiller var olduğu takdirde, mağdurun rızası geçersizdir. (3) On sekiz yaşını doldurmamış olanların birinci fıkrada belirtilen maksatlarla tedarik edilmeleri, kaçırılmaları, bir yerden diğer bir yere götürülmeleri veya sevk edilmeleri veya barındırılmaları hallerinde suça ait araç fiillerden hiçbirine başvurulmuş olmasa da faile birinci fıkrada belirtilen cezalar verilir. (4) Bu suçlardan dolayı tüzel kişiler hakkında da güvenlik tedbirine hükmolunur." 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun metnine ulaşmak için bkz: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf> (Erişim Tarihi: 10 Temmuz 2020).

Türk Ceza Kanunu'nda 80. maddede kullanılan "... kişileri ülkeye sokan, ülke dışına çıkararak, tedarik eden, kaçırarak, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden ya da barındıran kimseye ..." ifadesinin aslında ülkeye dışarıdan getirilen kişilerin insan ticareti mağduru olma durumuna ağırlık verdiği ileri sürülmektedir. Ülke içinde bulunan ve

İnsan Ticaretine İlişkin Ek Protokol'ün üçüncü maddesine göre insan ticareti, kuvvet kullanarak, kuvvet kullanma tehdidinde bulunarak veya başka biçimlerde baskı uygulama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu veya korunmasızlığı kötüye kullanma veya başka bir kişi üzerindeki denetim yetkisine sahip kişinin rızasını elde etmek için kazanç sağlanmasına olanak verme yollarıyla, kişilerin, onları sömürebilmek için temini, nakli, devri, barındırılması veya teslim alınması demektir.

Sömürü terimi, kişilerin üzerinde haksız çıkar sağlamak anlamına gelmektedir¹⁴. Bu terim, başkalarının fuhuş amaçlı kullanılmasını da içeren cinsel sömürüyü, zorla çalıştırmayı, kölelik veya köleliğe benzer uygulamaları, organların alınmasını ve uluslararası hukuk açısından yasak olan paralı asker olarak kullanılmayı içerebilmektedir¹⁵. İnsan Ticaretine İlişkin Ek Protokol'ün üçüncü maddesine göre, on sekiz yaşının altındaki çocukların sömürülmek için temini, nakli, devri, barındırılması veya teslim alınması insan ticareti suçunun oluşması için yeterli olmakta, sömürünün gerçekleştirilmesi şartı aranmamaktadır¹⁶.

İnsan ticareti suçunda mağdur sıfatını taşıyan kişinin rızasının olup olmamasının önemli olmadığı, anılan protokolün yine üçüncü maddesinde öngörülmüştür. Zaten insan ticaretinin kökenleri köleliğe dayandırılmakta ve insan ticareti sonucu sömürülme de modern kölelik olarak nitelendirilmektedir¹⁷. İnsan Ticaretine İlişkin Ek Protokol'ün üçüncü maddesi doğrultusunda, 18 yaşının altındaki çocuklar söz konusu olduğunda, bu suçun işlenmiş sayılması için sömürünün gerçekleştirilmiş olması aranmamaktadır. Bu tercih gerçekten de isabetlidir.

insan ticareti suçunun mağduru olarak sömürülen kişiler, bir sınır aşma durumu olmadığı için bu kapsamda değerlendirilmeyecekmiş ve Türk Ceza Kanunu'ndaki "Fuhuş" başlıklı 227. madde kapsamında korunacakmış gibi bir algı oluşabilmektedir. **Coşkun**, Emel: "Türkiye'de Göçmen Kadınlar ve Seks Ticareti", Çalışma ve Toplum, S. 3, 2014, s. 190. Ancak 80. madde, sınır aşımı olmadığı durumlarda da uygulanmalıdır. Çünkü maddede herhangi bir sınır aşımı ya da dışarıdan gelme kriteri aranmamakta, tedarik etme, kaçırma, götürme, sevk etme veya barındırma gibi fiiller de suçu oluşturmaktadır.

¹⁴ **Kocasakal**, s. 48.

¹⁵ **Jahic ve Karan**, s. 97. Uluslararası hukukta kölelik *jus cogens* normlarla yasaklanmıştır. İnsan ticaretini de kölelikle bağdaştıran yaklaşım, insan ticareti yaşayımın da bir *jus cogens* norm olduğunu iddia etmektedir. **Kirchner**, Stefan ve **Frese**, Vanessa: "Slavery Under the European Convention on Human Rights and the Jus Cogens Prohibition of Human Trafficking", Denning Law Journal, C. 27, 2015, s. 130-131.

¹⁶ **Gemalmaz**, s. 443.

¹⁷ **King**, Lindsey: "International Law and Human Trafficking", Topical Research Digest: Human Rights And Human Trafficking, Ekim 2013, s. 88.

İnsan ticareti suçunun genellikle üç aşamasının bulunduğu görülmektedir¹⁸. Öncelikle, suç örgütleri potansiyel insan ticareti mağdurlarını suçu gerçekleştirme amacı ile almaktadırlar. İkinci aşamada, yasal veya yasadışı yollarla, bu kişileri sömürülecekleri noktaya götürmektedirler. Bu götürülen nokta, aynı devlet sınırları içerisinde olabileceği gibi, farklı bir devlet sınırları içerisinde de olabilmektedir. Üçüncü aşamada ise, bu kişiler sömürülmektedir¹⁹.

Sömürü gerçekleştirildiğinde, ister yetişkin, ister çocuk olsun, ağır insan hakkı ihlalleri söz konusu olmaktadır. Bu doğrultuda, sömürünün ne şekillerde gerçekleşebileceğinin de belirlenmesi gerekmektedir. İnsan ticareti suçunun mağdurları zorla çalıştırılarak sömürülebilmektedir. Bu durumdaki mağdurların sadece günlük, en temel ve zorunlu ihtiyaçları karşılanmakta, herhangi bir maaş alamamaları veya aldıkları maaşa el konulması gündeme gelebilmektedir²⁰. Bunun dışında, insan ticareti suçunda özellikle kadınlar ve çocuklar ile²¹, göçmenler, mülteciler ve LGBTİ bireyler, cinsel amaçlı olarak alınıp satılabilmektedir²². Ayrıca bu suçun mağdurlarının organlarının alınması ve ticaretinin yapılması da gündeme gelebilmektedir. İnsan ticareti suçunun mağduru olan özellikle çocukların kimi zaman uluslararası veya iç silahlı çatışmalarda savaşmaları için satıldıkları da görülmektedir²³.

İnsan ticareti suçunun sınırları geniş tutulmalı, insanların herhangi bir şekilde sömürülmesi bu kapsamda değerlendirilmelidir²⁴. Bir insanın, vatan-

¹⁸ **Güleç**, s. 130.

¹⁹ **Salt**, John: "Trafficking and Human Smuggling: European Perspective", International Migration-Special Issue on Perspectives on Trafficking of Migrants, S. 38, 2000, s. 42. Yılmaz bu aşamaların Türk Ceza Kanunu'nun 80. maddesinde "amaç, araç ve fiil" olarak değerlendirildiğini belirtmiştir. Yılmaz'a göre örneğin fuhuşta kullanmak amacıyla insan ticareti suçunun işlenmesinde amaç fuhuş yaptırmak, araç o kişiyi örneğin gideceği ülkede manken olarak çalışacağı bahanesiyle kandırmak ve fiil ise mağduru gideceği ülkeye sokmaktır. **Yılmaz**, s. 886.

²⁰ **O'Connell-Davidson**, Julia: "New Slavery, Old Binaries: Human Trafficking and the Borders of Freedom", Global Networks, C. 10, S. 2, 2010, s. 250.

²¹ **Kızılsümer**, Deniz: "İnsan Ticareti ile Mücadele: Uluslararası Belgeler ve Türkiye'nin Çabaları", AUSBFD, C. 62, S. 1, 2007, s. 114. Özellikle göçmen kadınlar cinsiyet ayrımcılığı kökenli şiddetle de bağlantılı olarak fuhuş şeklindeki insan ticareti kaynaklı sömürüye karşı korunmasız kalmaktadır. **Coşkun**, s. 193.

²² **Kuyucu**, Nisan: "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde İnsan Ticareti: Rantsev ve Sonrası", Fe Dergi: Feminist Eleştiri, C. 9, S. 2, 2017, s. 30.

²³ **Seyhan**, Osman: "Kavramlar, Süreçler ve Mücadele Açısından Dünyada ve Türkiye'de İnsan Ticareti", Sınır Aşan Organize Suçlar, ed: Oğuzhan Ömer Demir, Bahadır Küçükkuysal, Adalet Yayınevi, 2013, s. 103-105.

²⁴ **King**, s. 89.

daşı olduğu bir devletin ülkesinde veya başka bir devletin ülkesinde, ister bu ülkeye özgür iradesiyle gelmiş olsun, isterse de zorla getirilmiş olsun, istediği zaman buradan uzaklaşma özgürlüğünün olmadığını hissettiği, emeklerinin karşılığını alamadığı ve ekonomik veya fiziksel olarak sömürüldüğü zaman, suçun işlenmiş olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir²⁵.

İnsan ticareti gibi sınıraşan örgütlü suçlar kapsamında değerlendirilen ve insan ticareti suçuyla karıştırılabilecek bir suç olan göçmen kaçakçılığının da ne olduğunun belirtilmesi gerekmektedir. Göçmen kaçakçılığı, dolaylı veya doğrudan çıkar elde etmek için, bir kişinin yasal olmayan bir şekilde, vatandaşı veya ikamet etme hakkı olmadığı bir devletin ülke sınırları içerisine girmesine olanak sağlamaktır²⁶. Kolaylıkla birbirlerine karıştırılabilecek olan insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı suçları arasında, hiç kuşkusuz birtakım önemli farklar vardır.

Öncelikle, her iki suçta da insanların onurunun zarar görmesi, ortak noktalarıdır. Ancak iki suç tipi arasında birtakım farklar da vardır. İlk olarak, göçmen kaçakçılığı suçunda zarar gören mağdurlar herkes olabilmekteyken, insan ticaretinde ağırlıklı olarak kadınlar ve çocuklardır²⁷. İkinci fark, insan ticareti suçunun en önemli özelliğinin bu suçun başkalarının sömürülmesi aşamasını da kapsıyor olmasıdır. Göçmen kaçakçılığı suçunda ise, kaçak göçmenlerin gitmek istedikleri devletin sınırlarının içine girilmesi ile suç sona ermekte, bir sömürü olmamaktadır²⁸.

²⁵ **Bales**, Kevin: "What Predicts Human Trafficking?", IJCCJ, C. 31, S. 2, 2007, s. 270.

²⁶ **Gallagher**, Anne: "Human Rights and the New UN Protocols on Trafficking and Migrant Smuggling: A Preliminary Analysis", Human Rights Quarterly, C. 23, S. 4, 2001, s. 996. Göçmen kaçakçılığı suçunun Türk Ceza Kanunu'nda nasıl düzenlendiğine bakmakta da fayda vardır. Bu çerçevede, Türk Ceza Kanunu'nun "Göçmen kaçakçılığı" başlıklı 79. maddesine göre: "(1) Doğrudan doğruya veya dolaylı olarak maddi menfaat elde etmek amacıyla, yasal olmayan yollardan; a) Bir yabancıyı ülkeye sokan veya ülkede kalmasına imkan sağlayan, b) Türk vatandaşı veya yabancının yurt dışına çıkmasına imkan sağlayan, Kişi, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis ve bin günden onbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Suç, teşebbüs aşamasında kalmış olsa dahi, tamamlanmış gibi cezaya hükmolunur. (2) Suçun, mağdurların; a) Hayatı bakımından bir tehlike oluşturması, b) Onur kırıcı bir muameleye maruz bırakılarak işlenmesi, hâlinde, verilecek ceza yarısından üçte ikisine kadar artırılır. (3) Bu suçun; birden fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi halinde verilecek ceza yarısına kadar, bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde verilecek ceza yarısından bir katına kadar artırılır. (4) Bu suçun bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, tüzel kişi hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur."

²⁷ **Yılmaz**, s. 946.

²⁸ **Kızılsümer**, s. 124.

Bir diğer fark ise, insan kaçakçılığı suçunda bir sınırın aşılması faaliyetinin olması unsurunun zorunluluk taşımazken, göçmen kaçakçılığı suçunda sınırın aşılması faaliyetinin zorunlu olmasıdır. Dördüncü olarak, göçmen kaçakçılığı suçunda kaçak göçmenlerin rızasının olması söz konusudur. Öte yandan, yukarıda da belirtildiği gibi, günümüzde insan ticareti suçunun oluşması için rıza etkili bir unsur değildir. Göçmen kaçakçılığı suçunda kaçak göçmenlerin ulaştıkları yeni devletin sınırlarını kaçak yollarla aşmış olmaları gerekmektedir. Ancak insan ticareti suçu açısından bu durum da fark gösterebilmektedir. Çünkü yine yukarıda belirtildiği gibi, insan ticareti suçu tek bir devletin ülke sınırları içerisinde de gerçekleşebilmektedir. Bu durumda yasal olmayan yollarla aşılacak bir sınır gündeme gelmemektedir. Öte yandan kimi zaman insan ticareti suçunda bir sınırın aşılması söz konusu olsa bile, bu sınırın yasal yollarla geçilmiş olması da mümkündür²⁹.

Aralarında bulunan farklara rağmen insan ticareti suçunun işlenmesiyle, göçmen kaçakçılığı suçunun birbirini izlemesi de mümkündür. Çünkü kaçak göçmenlerin, insan ticareti suçunun mağduru olmaları, rastlanması çok muhtemel bir durumdur³⁰. Kaçak göçmenler genellikle ekonomik olarak zor durumdaki insanlardır. Bununla birlikte, ulaştıkları devlet ülkesine yasal olmayan yollarla girdikleri için, hukuksal açıdan da birtakım sıkıntıları bulunmaktadır. Onların bu zor durumunun farkında olan göçmen kaçakçılığı suçunun failleri, bu insanları kolaylıkla insan ticareti suçunun da mağduru haline getirebilmektedir³¹. İnsan ticareti göçmen kaçakçılığının yanında organ veya doku ticareti³², rüşvet, belgede sahtecilik³³, iş ve çalışma hürriyetinin ihlali, fuhuş ve suç işlemek amacıyla örgüt kurma gibi çok çeşitli suçlarla birlikte işlenebilmektedir³⁴.

²⁹ Seyhan, s. 97-98.

³⁰ Yılmaz, s. 886.

³¹ Seyhan, s. 97-98.

³² Organ ticareti ve insan ticareti ilişkisini anlatan, her bir organın konuyla ilişkisini ve temin edilme yöntemini ortaya koyan ayrıntılı çalışma için bkz: Tepecik, s. 918-919.

³³ Kızılsümer, s. 114.

³⁴ İnsan ticaretinin ilişkili olabileceği suç tipleri için bkz: Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı ve İç İşleri Bakanlığı, Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu El Kitabı, Ankara, 2009, s. 46-49. Yılmaz, s. 886. Bu suçlarla insan ticareti suçu ayrı suçları oluşturuyorsa, failin ayrı ayrı suçlar işlediği hatırlanmalıdır. Fail, koşulları varsa, içtima hükümlerine göre cezalandırılacaktır. Öte yandan, insan ticareti yanında işlenen diğer suçların belirli bir eşiği aşmaması ve insan ticareti suçunun unsurlarından biri olarak gerçekleştirilmesi halinde fail, bileşik suç ilişkisi gereği, ayrı suçlar işlemiş kabul edilmeyip, ayrı cezalar almayacaktır. Yılmaz, s. 921-922.

Örgütlü suçlar bakımından incelendiğinde, insan ticareti suçu ister bir devletin ülkesinde, ister birden çok devletin ülkesinde işlensin, birtakım özellikleri nedeniyle diğer örgütlü suçlar arasında ön plana çıkmaktadır. İnsan ticareti suçunun işlenebilmesi için, uyuşturucu kaçakçılığı gibi diğer birtakım örgütlü suçlara oranla, daha sistematik bir örgütlülüğe ihtiyaç vardır. İnsan ticareti suçunda ticarete konu yapılacak olan varlık aynı zamanda suçun mağduru da olan bir insandır. Bu nedenle de, mağdurların nakliyesinin yanında, onların barınması, beslenmesi gibi yaşamaları ve sömürülmeye devam etmeleri için elzem olan ihtiyaçlarının giderilmesini sağlayacak örgütlenme içine de girilmiş olunmalıdır. Bunun yanında, nakliye gerçekleştirilen faillerin, genellikle mağdurları ulaştıracakları ülkelerde, bu mağdurları sömürecek olan faillerle de örgütlü bir şekilde suçu işledikleri görülmektedir. Tüm bunlar nedeniyle insan ticareti suçu diğer örgütlü suçlardan daha sistematik ve kapsamlı boyutları bulunan bir örgütlü yapılanma içerisinde işlenmek zorundadır³⁵.

B. İnsan Ticareti Suçunun Mağdurları ve Faileri

İnsan ticareti suçunun faillerinin ve mağdurlarının özelliklerinin de saptanması önemlidir. İnsan ticareti suçunun failleri üç ana sınıfa ayrılmaktadır. Bunlardan ilki, potansiyel mağdurlarla ilk etapta irtibat kuran, genellikle onları kandıran kişilerdir. İkinci olarak ise, mağdurların seyahat etmesini sağlayan, pasaportlarını veya vizelerini hazırlayan faillerden söz edilebilir. Son olarak da, mağdurların nakledildiği ve sömürünün gerçekleşeceği yerde bulunan ve onları sömüren failer vardır³⁶. Özellikle gelişen teknolojiyle birlikte artan haberleşme olanakları ve küreselleşme, hem bu suçun faillerinin daha kolay bir şekilde örgütlenmelerini sağlamakta, hem de faillerin potansiyel mağdurlara ulaşmalarını kolaylaştırmaktadır³⁷.

Suç örgütlerinin insan ticareti suçunu işlemeyi tercih etme nedeni genellikle bu suç sayesinde elde ettikleri kazancın oldukça yüksek olmasıdır. Çünkü suç örgütleri mağdurların nakliye, barınma, beslenme ihtiyaçları için en asgari koşulları sağlayıp, düşük harcama yapmakta, ancak mağdurları birçok kere sömürüp önemli derecede maddi menfaat elde etmektedirler³⁸. Avrupa Polis Bürosu ve BM Uyuşturucu ve Suçla Mücadele Ofisi'ne göre, insan ticareti, silah kaçakçılığı ve uyuşturucu ticaretinden sonra, en fazla

³⁵ Ibid., s. 101.

³⁶ Ibid., s. 105.

³⁷ Akgün, s. 161.

³⁸ Bales, s. 269.

maddi menfaat sağlayan suçtur. Ayrıca insan ticareti suçundaki sömürü biçimi en fazla mağdurların cinsel açıdan sömürülmesi şeklinde gerçekleşmektedir. Suçun faillerinin bu sayede ciddi bir maddi menfaat elde ettikleri bilinmektedir³⁹.

İnsan ticaretinin nedenlerinin dünyadaki değişik bölgelerde, değişik kültürlerde farklılaşabildiği de görülmektedir. Ancak bu suçun en önemli nedenlerinden birisi olarak göçe işaret edilmektedir. Göçün ve göç olaylarıyla beraber gelen ekonomik ve sosyal zorlukların yanında, devletlerdeki ekonomik ve siyasi istikrarsızlıklar ile, sosyal ve kültürel nedenlerin de genel olarak insan ticaretine yol açtıkları bilinmektedir⁴⁰. İnsan ticareti suçunun nedenleri gibi, bu suçun işlenmesi için kullanılan araçlar, örgütlenme şekilleri ve mağdurların kullanılacağı 'ihtiyaç' alanları da değişik devletlerde değişik şekillerde ortaya çıkabilmektedir⁴¹.

İnsan ticareti suçunun faillerinden ve suçun ortaya çıkma nedenlerinden sonra, mağdurlarına da bakmakta fayda vardır. Bu kişiler genellikle daha iyi ekonomik veya sosyal koşullara sahip bir hayata kavuşabilme arayışı içinde olan insanlardır. Bu nedenle de kandırılıp suçun mağduru haline getirilebilmeleri oldukça kolaydır. Belirtildiği gibi, uluslararası veya iç silahlı çatışmaların olduğu ülkelerdeki insanlar çatışma ortamında yaşamaktan kurtulmaya çalışırken, insan ticareti suçunun mağduru konumuna düşmektedir. Kadınların cinsiyet ayrımcılığına maruz kaldıkları ve baskı altında yaşadıkları ülkelerdeki kadınlar veya kız çocukları, cinsiyet eşitsizliğinin hissedildiği ülkelerde yaşayan insanlar, sokak çocukları ve yetimler, bu suçun potansiyel mağdurlarıdır. İlginç bir şekilde, potansiyel mağdur sınıfına giren bir diğer insan grubunun da, özellikle HIV virüsünün olduğu toplumdaki çocukların olduğu görülmektedir. Bu tür toplumlarda, çocuklar genellikle hastalığa yakalanmamış olarak görülmekte, suçun failleri bu durumdan yararlanarak çocukları cinsel açıdan sömürülmeleri için yetişkinlere satarak, onları insan ticareti suçunun mağduru haline getirmektedir⁴².

İnsan ticareti suçunun mağdurları genellikle özgür iradeleriyle tercih etmeyecekleri işlerde şiddetle, üzerlerinde borç baskısı kurularak, emekleri karşılığında ücret verilmeden, köle gibi veya fiziksel tacize maruz kalarak çalıştırılmaktadır. Örneğin genellikle mağdurların kimlik, pasaport veya

³⁹ **Şahin, Sultan/Polat, Oğuz:** "İnsan Ticareti ve Fuhuşun Uluslararası Düzenlemeler Çerçevesinde Değerlendirilmesi", TAAD, S. 16, 2014, s. 60-61.

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ **Davidson,** s. 249.

⁴² **Bales,** s. 269-270.

diğer seyahat belgelerine el konulmakta, sömürülmelerinin yanında, onların seyahat özgürlüğü gibi birçok özgürlükleri de ihlal edilmektedir. Ayrıca uyuşturucu gibi maddelere zorla bağımlı kılınmaları söz konusu olabilmekte, cinsel yolla bulaşan hastalıklara yakalanma riskiyle karşı karşıya bırakılmaktadırlar. Çoğunlukla aileleriyle iletişimleri engellenmekte, günde 20 saat çalıştırıldıkları görülmektedir⁴³.

Hiç kimsenin özgür iradesi sonucunda insan ticareti suçunu işleyen örgütlerce sömürülmeyi, bu şartlar ve baskılar altında çalışmayı seçeceği düşünülemez. O nedenle de bu mağdurların rızası söz konusu olamaz. Burada ancak gerçek anlamda diğer bir alternatifin olmadığından 'rıza' gösterilmesi gündeme gelebilir, bu durumda ise gerçek anlamda bir rızanın varlığından söz edilemeyecektir. Yukarıda da belirtildiği gibi, insan ticareti köleliğin modern halidir. Kimsenin köle olmaya rıza göstermeyeceği açık bir gerçektir⁴⁴. Bu durumda suçun mağduru olmaya rıza gösteren kimselerin bile, aslında başka bir alternatifleri bulunmadığı için, gerçek anlamda rızalarının olduğu kabul edilmemelidir.

Genellikle mağdurların rızasını elde etmek için zorlama, şiddet kullanma gibi uygulamalarla çeşitli baskılara maruz bırakma, kandırma veya tehdit etme şeklinde iradeyi sakatlayan yöntemler izlendiği için, hukuken geçerli bir rızanın olması da mümkün değildir⁴⁵. Özellikle insan ticareti suçunun mağdurlarının cinsel yönden sömürüldüğü fuşşa ilişkin durumlarda, mağdurların içinde bulunduğu yoksulluk, çaresizlik ve sömürüye açık olma durumu, suçun işlenmesine ilişkin her türlü rızayı etik olarak ortadan kaldırmaktadır⁴⁶. Mağdurlar zorla tutulma, pasaportlarına el konulması, borç senedi imzalatılması gibi araçlarla, insan haklarına aykırı koşullarda yaşamaya mahkum edilmektedir⁴⁷. Özetle, yukarıda bahsedilen ve insan ticaretine ilişkin olan ek protokolda rızanın aranmaması isabetli olmuştur.

Görüldüğü gibi insan ticareti suçu, çeşitli insan hakları ihlallerini içerisinde barındırmaktadır. Bu suçun mağduruna, insan haklarının ihlal edildiğinin bilincinde olarak yaklaşılmalı, gereken tıbbi, psikolojik ve diğer yardımlar yapılmalıdır⁴⁸.

⁴³ **Kızılsümer**, s. 121.

⁴⁴ **Coşkun**, s. 194.

⁴⁵ **Yılmaz**, s. 902.

⁴⁶ **Coşkun**, s. 187.

⁴⁷ *Ibid.*, s. 192.

⁴⁸ **Seyhan**, s. 99.

II. İNSAN TİCARETİ SUÇUYLA İLGİLİ ULUSLARARASI HUKUK METİNLERİ

İnsan ticareti suçuyla mücadelede devletlerin tek başlarına gösterdikleri çabaların etkili olmadığı görülmüş, kullanılabilecek en uygun yöntemlerden birisi olarak da uluslararası hukuka günümüzde daha fazla işaret edilmeye başlanmıştır. Bu nedenle çalışmanın bu bölümünde öncelikle insan ticaretiyle ilgili olarak değerlendirilen uluslararası hukuk metinlerine bakılacak, ardından da BM çerçevesinde oluşturulan ayrıntılı düzenlemeler özetlenecektir. Son olarak da bölgesel örgütlenmenin en başarılı örnekleri olarak Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği bünyesinde gerçekleştirilen düzenlemelere değinilecektir.

A. İnsan Ticaretiyle İlgili Kabul Edilen Genel Uluslararası Hukuk Metinleri

Uluslararası hukuk metinlerinin insan ticaretini engellemeye yönelik olarak kullanılmasına 20. yüzyılın başından itibaren rastlanmaktadır. İnsan ticaretini doğrudan düzenleyen uluslararası sözleşmelerin tarihi aslında Beyaz Kadın Ticaretinin Yasaklanmasına Dair Uluslararası Sözleşme'ye (1904) kadar gitmektedir. Bu sözleşmenin ardından yine Beyaz Kadın Ticaretinin Yasaklanmasına Dair Uluslararası Sözleşme (1910), Kadın ve Çocuk Ticaretinin Yasaklanmasına Dair Sözleşme (1921) ve Tüm Yaşlarda Kadın Ticaretinin Yasaklanmasına Dair Sözleşme Uluslararası Sözleşme (1933) gelmiştir. Bu sözleşmelerin ise BM tarafından İnsan Ticaretinin ve İnsanların Fuhuş Yoluyla Sömürülmesinin Yasaklanmasına Dair Sözleşme⁴⁹ (1949) adı altında birleştirildiği görülmektedir⁵⁰. Bu son sözleşmede sadece fuhuş yoluyla sömürülen insan ticareti düzenlenmekteydi ve suçun oluşmasında mağdurun rızasına önemli bir rol biçilmekteydi. Ancak sözleşme insan ticaretini sınırlı bir şekilde düzenlemesi, fuhuş ve sömürüye ilişkin bir tanıma yer vermemesi, etkin bir denetim mekanizması içermemesi nedenleriyle eleştirilmektedir⁵¹.

⁴⁹ İnsan Ticaretinin ve İnsanların Fuhuş Yoluyla Sömürülmesinin Yasaklanmasına Dair Sözleşme'nin İngilizce metni için bkz: <http://www.uncjin.org/Standards/Compendium/pt1i.pdf> (Erişim Tarihi: 29 Nisan 2015).

⁵⁰ Arslan, Çetin: "İnsan Ticareti Suçu (TCK md.201/b)", AÜHFD, C. 8, S. 4, 2004, s. 29.

⁵¹ Sözleşmenin devletler üzerinde gerekli baskıyı yaratmadığı ve devletlerin bu konuya ilişkin uygulamalarında insan ticaretinin engellenmesine ilişkin olumlu bir gelişme yaratmadığı öne sürülmektedir. **Kızılışmer**, s. 116.

İnsan ticaretinin kökenlerini kölelikle bağdaştırılanların olduğuna yukarıda yer verilmişti. Bu doğrultuda, insan ticaretiyle mücadelenin tarihinde kölelikle mücadelenin önemli bir yeri olduğu da belirtilmektedir. Köleliğin kaldırılmasına ilişkin hükümler içeren özellikle Kölelik Konvansiyonu (1926) yanında, Kölelik, Köle Ticareti ve Köleliğe Benzer Uygulama ve Geleneklerin Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Tamamlayıcı Protokol'ün (1956) insan ticaretiyle mücadele tarihinde etkili olduğu belirtilmektedir. Ek olarak, köleliği yasaklayan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi⁵² (İHEB-1948) de insan ticaretiyle mücadele kapsamında değerlendirilmektedir⁵³. İHEB dördüncü maddesinde kimsenin köle olarak kullanılamayacağı, köleliğin ve köle ticaretinin, tüm şekilleriyle birlikte yasaklandığı belirtilmektedir.

İnsan Ticaretinin ve İnsanların Fuhuş Yoluyla Sömürülmesinin Yasaklanmasına Dair Sözleşme⁵⁴ (1951) de insan ticaretiyle mücadele için önemlidir. Bu sözleşmenin girişinde fuhuşun beraberinde insan ticaretini de getirdiği belirtilmiştir. Sözleşmenin birinci maddesine göre taraf devletlerin, başkalarının arzularının tatmin edilmesi amacıyla bir başkasının fuhuş için temin edilmesini, kandırılmasını veya ayartılmasını sağlayan kimseleri cezalandırmak zorundadır. Fuhuş için temin edilen, kandırılan veya ayartılan kişilerin rızası önem taşımamaktadır. Bir başkasının fuhuş yapmasını istismar eden herkes, yine fuhuş yapan kişinin rızasının bir önemi olmadan, cezalandırılmalıdır.

İnsan Ticaretinin ve İnsanların Fuhuş Yoluyla Sömürülmesinin Yasaklanmasına Dair Sözleşme'nin 14. ve 15. maddeleri taraf devletlerin insan ticareti suçuna ilişkin işbirliklerini arttırmakla ilgilidir. Taraf devletlerin, sözleşme kapsamı içindeki suçların soruşturma sonuçlarının koordinasyonu ve merkezileştirilmesiyle ilgili bir oluşum yaratması gerekmektedir. Bu oluşumun suçların önlenmesi ve cezalandırılması ile ilgili bilgileri toplaması, diğer devletlerin benzer oluşumlarıyla yakın temas içinde bulunması gerekmektedir. Ayrıca suçlarla ve suçlularla ilgili bilgileri diğer devletlerdeki benzer oluşumlarla paylaşılmalıdır. 16. maddeye göre, taraf devletlerin fuhuşun önlenmesi, fuhuş veya diğer suç mağdurlarının rehabilitasyonu ve toplumla yeniden bütünleşmeleri için tedbir alması gerekmektedir.

⁵² İHEB'in İngilizce metni için bkznz: <http://www.un.org/en/documents/udhr/> (Erişim Tarihi: 29 Nisan 2015).

⁵³ King, s. 88.

⁵⁴ İnsan Ticaretinin ve İnsanların Fuhuş Yoluyla Sömürülmesinin Yasaklanmasına Dair Sözleşme'nin İngilizce metni için bkznz: <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/TrafficInPersons.aspx> (Erişim Tarihi: 5 Nisan 2020).

Zorla Çalıştırmanın Önlenmesi Sözleşmesi⁵⁵ (1957) de birinci maddesinde taraf devletlerin zorla çalıştırmaya karşı durmakla yükümlü olduğunu belirtmiştir. Bu şekilde insan ticaretinin cinsel sömürüden farklı bir ortaya çıkış şekli olan zorla çalıştırma ve emek sömürüsü de engellenmek istenmiştir. Ayrıca Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi (1966) sekizinci maddesinde köleliği ve köle ticaretini yasaklamakta, insanların zorla çalıştırılmayacağını belirtmektedir. Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme⁵⁶ (1979) de insan ticaretini engellemek isteyen insan hakları metinlerindedir.

BM Çocuk Hakları Sözleşmesi⁵⁷ (1990) 34. maddesine göre ise çocukların cinsel sömürü ve suiistimale karşı korunmaları gerekmektedir. Çocukların cinsel amaçlı kullanılarak sömürülmesinin engellenmesi amacıyla ulusal düzeyde gerekli önlemlerin alınması, ikili veya çok taraflı anlaşmaların yapılması gerekmektedir. 35. maddeye göre ise taraf devletlerin çocukların kaçırılmasını, satılmasını veya fuhşa konu olmasını engellemek için ulusal, ikili ve çok yanlı ilişkiler kurarak gerekli önlemleri almaları gerekmektedir. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol (2002)⁵⁸ de çocukların satışını, fahişeliğini ve pornografisini engellemek, onların insan ticareti suçunun mağduru olmasının önüne geçmek için düzenlemeler içermektedir.

İnsan ticareti gibi önemli sayıda mağdurun ortaya çıkmasına yol açan bir suç, yukarıda bir kısmı sayılan uluslararası hukuk metinleriyle engellenememiştir. Özellikle insan haklarını korumaya ilişkin olan belgeler

⁵⁵ Zorla Çalıştırmanın Önlenmesi Sözleşmesi'nin İngilizce metni için bkz: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C105 (Erişim Tarihi: 5 Temmuz 2020).

⁵⁶ Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme'nin altıncı maddesi kadın ticaretinin ve fahişeliğin sömürülmesinin önlenmesi için gerekli önlemlerin alınması yükümlülüğünü devletlere yüklemektedir. Bunun yanında BM Genel Kurulu'nun kadın ve kız çocuk ticareti ile ilgili 57/176 sayılı, 2002 yılında kabul ettiği bir kararı vardır. Bu kararda özetle kadın ve kız çocuklarının ticaretine ilişkin tüm uluslararası faaliyetlerin memnuniyetle karşılandığı belirtilmiş, devletlere fuhşu, zorla evliliği ve zorla çalıştırmayı yasaklayacak medeni ve ceza hukuku önlemleri alma çağrısında bulunulmuştur. Ayrıca internetin sorumlu kullanımı geliştirilmelidir. Kararda tüm sektörler dahil olmak üzere başta turizm kuruluşları ve telekomünikasyon endüstrisi devlet yönetimleriyle işbirliği yapmaya yönlendirilmektedir.

⁵⁷ BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin İngilizce metni için bkz: <http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx> (Erişim Tarihi: 29 Nisan 2015).

⁵⁸ BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol metninin İngilizcesi için bkz: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/OPSCRC.aspx> (Erişim Tarihi: 29 Nisan 2015).

insan ticareti, göçmen kaçakçılığı gibi suçların engellenmesine ilişkin olarak sadece bir öz oluşturmaktan öteye gidememiştir. Bu belgelerde insan ticareti suçunun cezalandırılmasına ilişkin belirli bir düzenlemeye de yer verilmemiştir. İnsan ticareti suçuyla etkili ve doğru bir mücadele için, münhasıran bu konuya yönelmiş, özel düzenlemelere ihtiyaç duyulmuştur⁵⁹.

B. Birleşmiş Milletlerin Doğrudan İnsan Ticareti İle İlgili Metinleri

Sınıraşan örgütlü suçlarla ilgili olan en önemli sözleşmelerin başında yukarıda belirtilen SAÖSKBMS gelmektedir. Bu sözleşme, tüm sınıraşan örgütlü suçlara ilişkin olarak geniş çerçeveli bir mücadeleyi amaçlayan yapıya sahiptir. BM Genel Kurulu'nun bünyesinde oluşturulan *ad hoc* komite sayesinde gerçekleştirilen, sivil toplum örgütleri, uluslararası örgütler ve 120 devletten katılımcıların bulunduğu on bir toplantının ardından, anılan bu sözleşme metni ortaya çıkmıştır. Bu sözleşmenin üç ek protokolle geliştirildiği görülmüştür. Ek protokoller insan ticaretine, silah kaçakçılığına ve yukarıda anıldığı gibi göçmen kaçakçılığına ilişkindir. BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi de bu sözleşme ve protokollerin ortaya çıkmasında etkili bir rol oynamış, ayrıca BM İnsan Ticaretiyle Küresel Mücadele İnisiyatifi de kurulmuştur⁶⁰.

SAÖSKBMS diğer üç ek protokolün ebeveyni olarak adlandırılmaktadır. Sözleşmenin 37. maddesi gereğince ek protokollerin hükümleri bu sözleşme hükümleriyle birlikte yorumlanacaktır. Ayrıca insan ticaretine ilişkin protokolün birinci maddesine göre protokolda aksine bir hüküm bulunmadıkça, ilgili BM sözleşmesinde yer alan hükümlerin bu protokol için de geçerli olacağı belirtilmektedir. Diğer üç protokolden herhangi birinin devletler tarafından onaylanarak iç hukuklarına aktarılabilmeleri için, devletlerce öncelikle bu esas sözleşmeye taraf olmaları gerekmektedir. *Gallagher*, bir suçun bu sözleşmenin kapsamında kabul edilebilmesi için ciddi bir suç olması ve sınıraşan etki doğurması gerekliliğinin altını çizmekte, ayrıca da bu iki unsurun oldukça geniş tanımlanmasının gerektiğini vurgulamaktadır⁶¹.

⁵⁹ **Gallagher**, s. 976. Ayrıca Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsü'nün İnsanlığa Karşı Suçlar başlıklı yedinci maddesinde köleleştiriminin, kadın ve çocuklar başta olmak üzere, bir kişi üzerinde sahiplik hakkına dayalı yetkilerin insan ticaretini de kapsayan bir şekilde kullanılması anlamına geldiği belirtilmiş ve kölelik bu madde doğrultusunda yasaklanmıştır.

⁶⁰ **King**, s. 88. Ayrıca bkz: **Küçükkuysal**, Bahadır/**Demir**, Oğuzhan Ömer: "Dumanı Sönmeyen Bir Yasadışı Ticaret Alanı: Sigara Kaçakçılığı", Sınır Aşan Organize Suçlar, ed: Oğuzhan Ömer Demir, Bahadır Küçükkuysal, Ankara, 2013, s. 195.

⁶¹ **Gallagher**, s. 978.

İlgili BM Sözleşmesinin ve ek protokollerin önemi, uluslararası toplumun sınıraşan örgütlü suçlara karşı ilk ciddi mücadelesi olma özelliğini taşımasından kaynaklanmaktadır. Bu sözleşme sayesinde göçmen kaçakçılığı, insan ve silah ticareti uluslararası boyutta ciddi bir şekilde tartışılmış, bu gibi faaliyetlerin engellenmesine ilişkin önlemler alınmaya başlanmıştır⁶².

İnsan ticaretine ilişkin olan ek protokol için de uygulanacak olan SAÖSKBMS'nin altıncı maddesi, taraf devletlerin yargılama işlemlerini uygun hallerde gizli yürütmeleri, mağdurların özel hayatlarını ve kimliklerini korumaları gerektiğini belirtmektedir. Maddeye göre taraf devletlerin mağdurlara maddi ve psikolojik yardım yapmak için gerekli değerlendirmeleri yapmaları gerekmektedir. Bu hükmün kesin bir yükümlülük yüklememesi ve taraf devletlere geniş takdir yetkisi vermiş olması eleştirilmektedir⁶³.

SAÖSKBMS'nin yirmi beşinci maddesi, insan ticareti gibi sınıraşan nitelikli örgütlü suçların mağdurlarına korumanın ve desteğin sağlanması için gerekli önlemlerin alınmasını taraf devletler açısından zorunlu kılmaktadır. Yirmi birinci ve yirmi dördüncü maddelere göre ise, mağdurların ve tanıkların korunması için uygun önlemler alınmalı, söz konusu kişileri korumakla görevli personelin eğitimi sağlanmalıdır. Ayrıca, sözleşmenin kırk birinci maddesine göre taraf devletlerin sınıraşan örgütlü suçların azaltılmasına ilişkin projelere katılması gerekmektedir.

Devletlerin iç hukuklarındaki insan ticareti suçuna ilişkin mevzuatlarını, uygulamalarını ve hatta terminolojilerini yeknesaklaştırmaya yönelik İnsan Ticaretiyle İlişkin Ek Protokol, bu çalışmanın ana konusunu oluşturan insan ticaretiyle ilgili en geniş uluslararası hukuk metnidir. Bu ek protokolün ortaya çıkmasındaki temel etken, Arjantin'in çabalarıdır. Arjantin, özellikle çocuk ticaretiyle ilgili o güne kadar yaratılmış bulunan uluslararası hukuk metinlerinin yetersiz olduğunu savunmuş, insan ticaretinin sınıraşan örgütlü suçluluk kapsamında ayrı bir düzenlemenin konusu olması için faaliyetler yürütmüştür⁶⁴.

İnsan ticaretiyle ilgili ek protokolün ilk çalışmalarında, sadece kadın ve çocukların ticareti üzerinde durulmuştu. Ancak daha sonra sivil toplum örgütlerinin insan ticareti suçunun yaş ve cinsiyet ayrımı yapmadan herkesi mağdur konumuna getirebileceğine yönelik görüşleri ağırlık kazanmış, erkeklerin de koruma kapsamına alınmasına karar verilmiştir. Böylelikle

⁶² Ibid., s. 975-976.

⁶³ **Kızılsümer**, s. 132.

⁶⁴ **Gallagher**, s. 982.

protokol tüm insanlar için insan ticaretini düzenlemiş, ancak bu suçun en sık rastlanan mağdurları olan kadın ve çocuklar üzerinde ayrıca durulmuştur⁶⁵. İnsan ticaretiyle ilgili olan ek protokol sadece uluslararası niteliği olan ve örgütlü bir suç grubuna ilişkin olan durumları kapsamaktadır⁶⁶. Bu durumda, örgütlü bir suçluluğun ürünü olmayan veya hiçbir şekilde sınıraşan unsuru bulunmayan insan ticareti suçlarını düzenlemek, bu protokol bakımından devletlerin iç hukuk sistemlerine bırakılmıştır.

SAÖSKBMS'ni tamamlayan İnsan Ticaretine İlişkin Ek Protokol'ün birinci maddesi, bu protokolün ilgili BM Sözleşmesi'ne ek olduğunu, onunla birlikte yorumlanmaları gerektiğini ve ilgili sözleşme hükümlerinin ek protokol için de uygulanabileceğini açıkça ortaya koymuştur. Protokolün ikinci maddesine göre, bu protokolün üç ana amacı bulunmaktadır. Bunlardan ilki, insan ticaretiyle mücadele etmek ve bunu önlemek, ikincisi de bu suçun mağdurlarına yardım etmek ve onları korumaktır. Son ana amacı ise, ilk iki amacının gerçekleştirilebilmesi için devletler arasındaki işbirliğini desteklemektir. Protokolün beşinci maddesine göre ise, taraf devletlerin insan ticaretini gerçekleştirmeye yönelik eylemlerin cezalandırılmasına ilişkin ulusal hukuk düzenlemeleri yapmaları gerekmektedir.

İnsan ticaretine ilişkin olan ek protokolün altıncı maddesi ise suçun mağdurlarının korunmasına ilişkin hükümler içermektedir. Buna göre taraf devletler, ulusal hukuklarının elverdiği ölçüde ve uygun durumlarda, suçun mağdurlarına yardım etmeli ve onları korumalıdır. Taraf devletler, mağdurların mahremiyetini korumalı, onları faillerin soruşturulması ve kovuşturulması ile ilgili olarak bilgilendirmeli, bu sürece ilişkin endişelerini gündeme getirmelerine olanak sağlamalıdır. Mağdurlar fiziksel ve psikolojik olarak iyileştirilmeli, onların güvenlikleri sağlanmalıdır. Ayrıca, devletlerin ulusal hukuk kuralları mağdurların tazminat almalarına da olanak sağlamalıdır⁶⁷.

Mağdurların geldikleri ülkelere geri gönderilmesi SAÖSKBMS'nin ve ek protokollerin görüşmeleri sırasında çok tartışılan bir konu olmuştur. Suçun mağdurlarının götürüldükleri ülkede kalabilmelerine ilişkin bir hakka sahip olmaları gerektiği görüşmeler sırasında tartışılrsa da, sözleşmeye böyle bir hüküm eklenememiştir. Böyle bir olanağın sunulmasının yasa dışı göçü arttıracığı ve insan ticareti suçunun faillerine daha fazla olanak sağlayacağı

⁶⁵ Akgün, s. 158.

⁶⁶ Gallagher, s. 984.

⁶⁷ İnsan ticareti suçunun mağdurlarını korumak için bu hükümlerin yeterince ayrıntılı ve koruyucu olmadığı da ileri sürülmüştür. İlgili görüş ve ayrıntıları için bknz: Ibid., s. 990-991.

görüşü benimsenmiştir. Ancak insan ticaretine ilişkin olan ek protokolün yedinci maddesine göre taraf devletler, uygun hallerde insan ticareti mağdurlarının sömürünün gerçekleştiği devlet ülkesinde kalmalarına izin veren gerekli önlemleri almaya çalışmalıdır. Bu maddeye göre mağdurların insani gerekçeler nedeniyle veya yeniden mağdur olma risklerini ortadan kaldırmak için, bazı durumlarda geldikleri devlet ülkesine yeniden gönderilmemeleri gündeme gelebilecektir⁶⁸.

Burada insan ticaretine ilişkin ek protokolle göçmen kaçakçılığına ilişkin ek protokol arasındaki önemli iki farka dikkat çekmekte yarar vardır. Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol (2000)⁶⁹ devletlere hiçbir şekilde kendi ülkelerinde bulunan kaçak göçmenlere geçici veya sürekli ikamet etmelerine olanak tanıma yükümlülüğünü yüklememektedir. Ayrıca göçmen kaçakçılığı suçunda kaçak göçmenlerin ülkelerine iade edilmeleri de daha katı bir şekilde uygulanmaktadır. Taraf devletlerin de kendi ülkesinden kaçan göçmenleri ertelemeden geri kabul etmesi gerektiği belirtilmektedir⁷⁰. Görüldüğü gibi, insan ticareti suçunun mağdurlarının aksine, kaçak göçmenler için henüz herhangi bir koruma mekanizması öngörülmemiştir. Ayrıca karşılaştıkları sorunlarda mağdurların kaçak göçmen mi, yoksa insan ticareti suçu mağduru mu olduğunun belirlenmesi, taraf devletlerin yetkisindedir⁷¹. Mağdurların hangi suçun mağduru olduğunun belirlenmesi, bunun onlara sağlanacak olan korunmanın kapsamını belirleyeceği için, oldukça önem taşımaktadır⁷².

İnsan Ticaretine İlişkin Ek Protokol'ün sekizinci maddesi devletlerin, diğer bir devlet ülkesinde bulunan ve insan ticareti suçunun mağduru olan vatandaşlarının geri dönmelerini, hukuka aykırı veya gerekçesiz olarak engellemesini yasaklamaktadır. Bu hüküm, söz konusu vatandaşların güvenliği gözetilerek uygulanmalıdır. Devletlerin bu yükümlülüğü, kendi vatandaşları olmamasına rağmen, ülkelerinde oturma iznine sahip olan kişiler için de geçerlidir. Devletler, bu mağdurların seyahat edebilmeleri için birbirleriyle iş birliği içinde olmalıdır.

⁶⁸ Ibid., s. 991-992.

⁶⁹ Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol'ün İngilizce metni için bknz: https://www.unodc.org/documents/middleeastandnorthafrica/smuggling-migrants/SoM_Protocol_English.pdf (Erişim Tarihi: 5 Temmuz 2020).

⁷⁰ **Gallagher**, s. 997.

⁷¹ Ibid., s. 1001.

⁷² **Arslan**, s. 25.

Protokolün onuncu maddesine göre, bu protokolde yer alan hükümlerin uygulanabilmesi için, devletlerin bilgi paylaşımında bulunmaları yükümlülüğü vardır. Bu bilgi paylaşımı, mağdurlara ve faillere ilişkin olabileceği gibi, faillerin suç araçlarına ve bunları nasıl elde ettiklerine ilişkin de olmalıdır.

İnsan ticaretine ilişkin ek protokolde devletlerin ülke sınırlarının kontrolüne ilişkin de hükümler vardır. Devletlerin ülke sınırlarını korumaları, sınıraşan insan ticareti suçunun tespit edilmesi ve engellenmesi açısından oldukça önem taşımaktadır. Bu nedenle, ek protokolün on birinci maddesine göre, taraf devletler sınır kontrollerini mümkün olduğu ölçüde güçlendirmeli, nakliyeciler tarafından işletilen ulaşım araçlarının bu suçun işlenmesinde kullanılamaması için gereken önlemleri almalıdır. On ikinci maddeye göre ise taraf devletlerce verilen seyahat belgeleri kolayca değiştirilip tahrip edilemeyecek kalitede olmalı, bunların kontrolü düzgün yapılmalı ve seyahat edebilmek için kullanılan sahte belgelerin tespit edilmesi sağlanmalıdır.

İnsan Ticaretine İlişkin Ek Protokol taraf devletlerin insan ticareti suçunun faillerini cezalandırma yükümlülüğü olduğunu on birinci maddesinde belirtmiş, ancak buna ilişkin düzenlemeleri devletlerin yetkisine ve ulusal hukuklarına bırakmıştır. İnsan ticareti suçunun faillerine uygulanabilecek yaptırımlara örnek olarak ise sadece ülke sınırları içine girebilmeleri için vize vermeme, vizelerini yenilememe gibi uygulamaları saymıştır. Bu kapsamda düzenlenebilecek olan yaptırımların daha ayrıntılı veya diğer birtakım örneklerle düzenlenmemesi ise eleştiri konusu olmuştur⁷³.

C. Avrupa'daki Bölgesel Örgütlenmeler ve İnsan Ticareti

Avrupa'da bulunan ve özellikle bugünkü Avrupa Birliği (AB) örgütüne üye olan devletlerdeki hızlı ekonomik gelişme, bu devletlere yapılmak istenen göçü arttırmıştır. Göçmenlerin bu devletlerin ülkelerine gerek yasal, gerek yasa dışı yollardan girmeye çalışmaları, özellikle dünyanın diğer bölgelerinde bulunan çatışma ve ekonomik olumsuzluklar nedenleriyle hiçbir şekilde engellenememiştir⁷⁴. Göç insan ticareti suçunu arttıran en önemli etkenlerden biridir ve Avrupalı devletler de bu konuya ilişkin önemler alma ihtiyacı hissetmiştir.

⁷³ Gallagher, s. 984.

⁷⁴ Özcan, Mehmet/Arıcan, Mehmet: "AB Ceza Adalet Sisteminde Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti", Uluslararası Hukuk ve Politika, C. 4, S. 15, 2008, s. 2.

Avrupalı devletlerin insan ticaretine ilişkin olarak uluslararası veya uluslar üstü örgütleri bünyesinde düzenledikleri belgelere de değinmek, hem buraya yapılan göç girişimlerinin çokluğu, hem de bu belgelerin uluslararası alanda yarattıkları önemli etki nedenleriyle faydalı olacaktır. Bu çerçevede düzenlenmiş olan ve insan ticareti suçunun mağdurlarına nasıl davranılması gerektiğini belirten uluslararası hukuk metinleri de vardır. Bu bölümde önce Avrupa Konseyi'nin (AK) insan ticareti suçuyla ilgili olan metinlerine değinilecek, ardından da AB'nin getirdiği düzenlemeler özetlenecektir.

1. Avrupa Konseyi ve İnsan Ticareti

Avrupalı devletlerin insan haklarının korunması konusunda çalışma yapması için oluşturduğu en önemli örgüt olan AK⁷⁵, insan ticareti suçuna ilişkin birtakım düzenlemeler de yapmıştır. Önce AK bünyesindeki uluslararası hukuk düzenlemelerine bakılacak, ardından da *Rantsev* kararına değinilecektir.

a. Avrupa Konseyi Bünyesinde Kabul Edilen Düzenlemeler

AK bünyesinde, insan ticareti suçunun mağdurlarına öncelikle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi⁷⁶ (AİHS-1950)'nin gereklilikleri doğrultusunda davranılması gerekmekte ve insan haklarına uygun koşullara kavuşturulmaları zorunluluk arz etmektedir. Ayrıca AİHS'nin özellikle dördüncü maddesi de açıkça hiç kimsenin köle olarak tutulamayacağını belirtmekte, zorla çalışmayı reddetmektedir⁷⁷. Anılan maddedeki düzenleme, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından insan ticareti yasağını kapsayan bir şekilde yorumlanmaktadır⁷⁸. Bu maddeyi de yakından ilgilendiren ve

⁷⁵ AK'nin konuyla ilgili çok sayıda tavsiye kararının olduğu da görülmektedir. Kararlarla ilgili liste için bkz: **Yılmaz**, s. 890.

⁷⁶ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin İngilizce metni için bkz: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf (Erişim Tarihi: 29 Nisan 2015).

⁷⁷ AİHS'nin "Kölelik ve zorla çalıştırma yasağı" başlıklı dördüncü maddesi şu şekildedir: "(1) Hiç kimse köle ya da kul durumunda tutulamaz. (2) Hiç kimse zorla çalıştırılmaz ve zorunlu çalışmaya tabi tutulamaz. (3) Aşağıdaki haller, bu madde anlamında zorla çalıştırma ya da zorunlu çalışma sayılmaz: (a) Bu Sözleşme'nin beşinci maddesinde öngörülen koşullara uygun olarak tutulu bulunan bir kimseden, tutulu bulunduğu sırada veya şartlı tahliyeden yararlandığı süre içinde olağan olarak yapması istenilen bir iş; (b) Askeri nitelikli herhangi bir hizmet veya vicdanî reddin meşru sayıldığı ülkelerde, vicdanî reddi seçen kişilere zorunlu askerlik hizmeti yerine gördürülebilecek başkaca bir hizmet; (c) Toplumun hayat veya refahını tehdit eden kriz veya afet hallerinde gerekli görülen her hizmet; (d) Olağan yurttaşlık yükümlülükleri kapsamına giren her türlü çalışma veya hizmet."

⁷⁸ **Göçmen**, İlke: "Bir Temel Hak Olarak İnsan Ticareti Yasağı: Avrupa Özelinde Bir İnceleme", MHB, C. 34, S. 1, 2014, s. 2.

AK'nin insan haklarına ilişkin AIHS kapsamında yargılama yapan organı olan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin *Rantsev* kararına ileride değinilecektir.

AK İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi⁷⁹ (2005) de önemli bir belgedir. Sözleşmenin isminde yer alan eylem kelimesi, taraf devletlerin ulusal hukuklarında bu sözleşme doğrultusunda yapacağı yasal düzenlemelere atıf yapmaktadır. Ayrıca bunun yanında, eylem kelimesinin onlara insan ticaretini önlemek için ulusal veya uluslararası alanda başka girişimlerde bulunması yükümünü de yüklediği şeklinde yorumlanmaktadır⁸⁰. Bu sözleşmenin çalışmaları 1990'lı yıllarda, özellikle kadınların şiddete maruz kalmalarının ve sömürülmelerinin Avrupa'daki güvenliği ve demokrasiyi tehdit ettiği fikirlerinin doğması üzerine başlamıştır⁸¹.

İnsan Ticaretine İlişkin Ek Protokol'ün aksine bu sözleşme, ikinci maddesinde sınıraşan unsur olmayan veya örgütlü suçlulukla bağlantısı bulunmayan insan ticareti suçunu da kapsamı içine almaktadır. Sözleşme giriş bölümünde mağdurların korunması, haklarına saygı duyulması ve insan ticareti ile mücadele edilmesinin amaçları olduğunu belirterek, mağdurların insan haklarına saygı duyulmasına verdiği önemi ortaya koymaktadır⁸².

AK İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi'nin beşinci maddesine göre ilgili diğer metinlerde de öngörüldüğü gibi, üye devletlerin polisleri, sınırlarda görevli memurları, idari ve yargısal makamları ve sivil toplum örgütleri insan ticareti konusunda işbirliği yapmalıdır. Anılan kamu görevlilerinin konunun gerektirdiği doğrultuda eğitilmeleri için de gerekenler yapılmalıdır. Ayrıca taraf devletler göç etmek isteyen bireylere yasal göç olanakları sağlayacak, göç etme koşullarına ilişkin doğru bilgiler ilgili makamlarca duyurulacak ve bu şekilde kişiler insan ticareti suçunun mağduru olmaktan kurtarılmaya çalışılacaktır. Sözleşmenin altıncı maddesine göre ise devletlerin, insan ticareti suçunun mağdurlarının sömürüldüğü alanlara yönelik talepleri önlemek için gerekli düzenlemeleri yapmaları gerekmektedir.

⁷⁹ AK İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi'nin İngilizce metni için bkz: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/197.htm> (Erişim Tarihi: 19 Nisan 2015).

⁸⁰ **Kızılsümer**, s. 136.

⁸¹ **Gallagher**, Anne: "Recent Legal Developments in the Field of Human Trafficking: A Critical Review of the 2005 European Convention and Related Instruments", *European Journal of Migration and Law*, C. 8, S. 2, 2006, s. 170-171.

⁸² **Kızılsümer**, s. 136.

Sözleşmenin yedinci maddesine göre, sınır tedbirlerine ilişkin önlemlerin de devletler tarafından alınması gerekmektedir. Örneğin taşımacılık işiyle uğraşan firmaların insan ticareti suçunun işlenmesine aracı olmalarının engellenmesi gerekmektedir. Ayrıca sekizinci madde, taraf devletlerin, seyahat ve kimlik belgelerini kolaylıkla tahrif edilemeyecek, değiştirilemeyecek veya sahtesi düzenlenemeyecek şekilde olmasını sağlamasını gerektirmektedir. Onuncu maddede ise mağdurların tespiti ve korunmaları için ilgili birimlerin birbirleriyle işbirliği yapması, gerekli hallerde mağdurlara ikamet edebilmeleri için izin verilmesi gerektiği düzenlenmiştir.

Anılan sözleşmenin 14. maddesi ise mağdurların kişisel durumlarının veya suçun kovuşturulmasının gerektirdiği durumlarda, mağdurlara oturma izninin verilmesi gerekliliğini öngörmektedir. 15. maddeye göre taraf devletlerin mağdurların adli ve idari işlemlerde anlayabilecekleri bir dilde bilgiye erişebilmelerini sağlamaları gerekmektedir. Ayrıca iç hukuklarında, mağdurların faillerden tazminat alabilmelerini ve ücretsiz adli yardım haklarının bulunduğunu düzenlemeleri gerekmektedir. Sözleşmenin 18. maddesi taraf devletlerin insan ticaretini ulusal hukuklarında bir suç olarak düzenlemesini gerektirirken, 19. maddeye göre ise, insan ticareti suçunun mağdurlarının sömürülmesi sonucu elde edilen hizmetlerden yararlanan bireylerin, sömürülen kişinin insan ticareti suçu mağduru olduğunu bilmesi durumunda cezalandırılmasını öngörmektedir⁸³.

Sözleşmenin 36. maddesine göre insan ticaretine ilişkin olarak öngörülen tedbirlerin uygulanmasının denetlenmesi amacıyla bir denetim mekanizması kurulmalıdır. Sözleşme doğrultusunda oluşturulacak olan ve İnsan Ticaretine Karşı Eylem Uzmanlar Grubu adı verilen oluşum, İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi'nin getirdiği iki gözetleme mekanizmasından birisidir. Burada dünyadaki hukuk sistemlerinin tümünün temsil edilmesine özen gösterilerek seçilen ve sayıları on ile on beş arasında değişebilecek olan bağımsız uzmanlar bulunmaktadır.

⁸³ *Gallagher*, bu hükmün uygulanmasının her durumda pek kolay olmadığını kabul etmektedir. Örneğin sömürünün mağdurların cinsel amaçlı veya organlarının kullanılması şeklinde sömürüldüğü durumlarda, yararlanan tarafın karşısındaki kişinin sömürüldüğünü anlaması daha kolaydır. Bu nedenle de ceza alması mümkündür. Ancak farklı bir işte zorla çalıştırılarak sömürülen bir mağdurun müşterisi olan bir kimse, bu durumu anlayamayabilecektir. Bu durumda ise, ilgili hükmün uygulanmasının güç olduğu ortadadır. **Gallagher**, "Recent Legal Developments...", s. 183. Ancak *Gallagher*, bu hükümle esas olarak insanları korkutucu ve eğitici bir etki yaratmanın amaçlandığını belirtmektedir. *Ibid*.

Uzmanlar Grubu taraf devletlere sorular sorarak, bir konu hakkında rapor düzenlemelerini istemekte veya ilgili devletlere geziler düzenleyerek bilgi toplayabilmektedir. Sözleşmenin 37. maddesine göre ise, Taraflar Komitesi olarak anılan ikinci bir mekanizma daha kurulacaktır. Bu ikinci mekanizmada taraf devletlerin tümünden bir üye bulunmaktadır. Taraf Komitesi, Uzmanlar Grubu tarafından hazırlanan raporlara devletlerin uymasını sağlamaya çalışmaktadır. Komite, Uzmanlar Grubu kararlarının uygulanması için gerekli tedbirlere ilişkin tavsiyelerde bulunabilmekte ve sözleşmenin uygulanabilmesi için öneriler getirebilmektedir.

b. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Rantsev Kararı

Çalışmanın bu kısmında, Kıbrıs Cumhuriyeti olarak anılan, ancak aslında Kıbrıs'ın güneyinde egemen olan Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) sınırları içerisinde yaşanan ve AİHM önüne gelen bir davaya da konu olan insan ticareti olayına değinilecektir.

Belirtilmesi gerekir ki, GKRY ulusal hukuk sistemi, Kıbrıs'ın güneyinde fuhuş yapmayı ve bu sayede hayatını kazanmayı suç olarak düzenlemiştir. Ancak bu konudaki hukuki yaptırımlar uygulamaya pek konulmamaktadır⁸⁴. Oysa GKRY egemenliği altındaki bölgede kabare olarak anılan ve eğlence yerleri olarak geçen mekanlarda aslında fuhuş yapıldığı, devleti yöneten siyasetçiler de dahil olmak üzere, herkesçe bilinen bir gerçektir. Kabarelerin sahiplerinin geçen yıllarda yapmış olduğu bir açıklamaya göre "... bu mekanlarda çalışan kadınlar fuhşa zorlanmamakta ve kendi özgür iradeleriyle bu işi yapmaktadır"⁸⁵.

AİHM konuyla ilgili önüne gelen ve GKRY aleyhine açılmış davada önemli bir karar vermiştir. *Oxana Rantsev*, 5 Mart 2001 tarihinde Kıbrıs'a gelmiştir. Kıbrıs'a gelmeden önce, Kıbrıs'ın Limasol kentindeki bir kabarede artist olarak çalışmak için onun adına çalışma iznine başvurulmuştur. *Rantsev*'a, X.A.'nın sahibi, onun kardeşi M.A.'nın ise yöneticisi olduğu kabarede 8 Haziran 2001 tarihine kadar çalışma izni verilmiştir. Bunun üzerine *Rantsev* burada çalışmaya ve X.A. ile M.A.'nın gösterdiği yerde ikamet etmeye başlamıştır. *Rantsev* bir süre sonra kendisiyle aynı kabarede çalışan başka bir kabare artistisiyle birlikte kaldığı bu yerden ayrılmış, geride ise yorulduğunu ve Rusya'ya dönmek istediğini belirten bir not bırakmıştır⁸⁶.

⁸⁴ **Sunnliden**, Marija: *Sex Trafficking, Peace Processes & Local Discourses: Cyprus*, Lund Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü Yayınlanmamış Bitirme Tezi, Lund, 2015, s. 23.

⁸⁵ *Ibid.*, s. 25.

⁸⁶ **Kuyucu**, s. 34. Kabare artistlerinin Kıbrıs Cumhuriyeti'ne giriş için gerekli izin başvurusu, kabare yöneticileri tarafından yapılmaktadır. Bu uygulama ise, ilgili artistin işve-

19 Mart 2001'de kabarenin yöneticisi M.A. Limasol'da bulunan göçmen bürosuna *Rantsev*'in evi ve işyerini terk ettiğini bildirmiştir. Ancak daha sonra bu bildiriye rağmen *Rantsev*'in adının polisin arananlar listesine kaydedilmediği anlaşılmıştır. Sonraki bir tarihte *Rantsev*'ı başka bir diskotekte bulan M.A., polise telefon etmiş ve *Rantsev*'in yakalanmasını istemiştir. M.A. daha sonra kendi kabaresindeki bir güvenlik görevlisiyle birlikte diskoteğe gelmiş ve *Rantsev*'ı arabasına bindirerek polis merkezine götürmüştür⁸⁷.

Polisler *Rantsev*'in yasadışı bir göçmen durumunda olmadığını belirtmiştir. M.A.'nın 19 Mart 2001 tarihinde herhangi bir şikayette bulunduğu dair bir kayda rastlanmadığını da söylemişlerdir. Zaten bir şikayetin üzerinden on beş gün geçmeden kimse yasadışı göçmen durumuna düşmemektedir. Polisler, *Rantsev*'nin işvereni olması nedeniyle M.A.'yı aramışlar ve onu almasını istemişlerdir. M.A. polis merkezine gelip, *Rantsev*'ı, onun pasaportunu ve diğer belgelerini almıştır. *Rantsev*'ı önceden çalıştığı kabarede bir erkek işçi olan M.P.'nin karısı D.P. ile yaşadığı evine götürmüştür⁸⁸. Daha sonraki bir tarihte *Rantsev* M.P.'nin evinin bulunduğu apartmanın önünde ölü bulunmuştur. *Rantsev*'in kaldığı odanın balkonunun demirinde bir çarşaf bulunmuş, bunun sonucunda da balkondan kaçmaya çalışırken düştüğü ve öldüğü anlaşılmıştır. *Rantsev*'in ölümüyle ilgili olarak GKRY'de başlatılan soruşturma, herhangi bir şüphelinin bulunmaması ve delil yeterliliğinin olması nedeniyle kapanmıştır⁸⁹.

Bunun üzerine, vefat eden *Rantsev*'in babası ve başvuru Bay *Nikolay Mikhaylovich Rantsev*, kızının Kıbrıs Polisi tarafından yeterince korunmadığını, kızının ölümünün yetkili makamlarca yeterince soruşturulmadığını ve sorumluların kovuşturulması için gerekli adımların atılmadığını iddia etmiştir. AİHS'nin ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci ve sekizinci maddelerinin ihlali nedeniyle başvuruda bulunmuştur. Başvuru ayrıca Rusya makamlarının da kızını insan ticareti suçunun mağduru olma riskine karşı korumaya yönelik tedbirler almadıkları ve sonrasında da onun ölümünü soruşturmadıkları için, AİHS'nin üçüncü ve dördüncü maddelerinin ihlalini ve Kıbrıs'ta yapılan ölüm soruşturmalarıyla ilgili olarak mahkemeye başvuru imkanının

renine veya ajansına bağımlı hale getirmesi sonucu doğurduğu için, eleştirilmektedir. Buna göre, kabare artistlerinin insan ticareti suçunun faillerinin eline düşmesi ve onlara bağımlı olması riski doğmaktadır. Çünkü ülkeye girişleri onlar sayesinde olmaktadır. **Güleç**, s. 143.

⁸⁷ Ibid., s. 125.

⁸⁸ Ibid., s. 126-127.

⁸⁹ **Kuyucu**, s. 34.

bulunmaması nedeniyle de AİHS'nin altıncı maddesinin ihlalini gündeme getirmiştir⁹⁰.

AİHM, AİHS'nin dördüncü maddesinde insan ticaretinin açık bir şekilde yasaklanmadığını, ancak bunun insan ticaretine karşı kayıtsız kalındığı şeklinde yorumlanmaması gerektiğini ortaya koymuştur. AİHM insan haklarını ve temel özgürlükleri koruyabilmenin giderek daha yüksek standartları gerektireceğini belirtmiştir. Bu kapsamda insan haklarına ilişkin güncel standartları sağlamak için dördüncü madde kapsamında insan ticaretinin de yasaklandığı kabul edilmelidir. Ayrıca AİHM'ye göre insan ticareti özellikle son yıllarda çok artmıştır. AİHM, insan ticaretinin modern kölelik olarak kabul edildiğini de ortaya koyduktan sonra⁹¹, insan ticareti kapsamındaki uygulamaların AİHS'nin dördüncü maddesinin getirdiği koruma alanını ihlal ettiğini belirtmiştir⁹². Böylece insan ticareti ilk kez AİHM tarafından modern kölelik olarak isimlendirilmiş ve AİHS'nin dördüncü maddesi kapsamında değerlendirilmiştir⁹³.

Zaten GKRY'ye getirilen kabare artistlerinin kabare sahipleri ve bunların yöneticileri tarafından cinsel sömürüye maruz bırakıldıkları bilinen bir gerçektir⁹⁴. Bu çerçevede GKRY, *Rantsev*'in yaşadıkları nedeniyle, AİHS'nin dördüncü maddesini ihlal etmiştir⁹⁵. AİHM'ye göre GKRY'nin göçmen politikası yeterli değildir, ülkede buna ilişkin yasal ve idari düzenlemeler yapılmalıdır. AİHM bu eksikliğin genç kadınların kabare artisti olarak getirilmesini teşvik ettiği çıkarımını yapmıştır. Kabare artistlerinin kabare sahiplerinin sorumluluğunda kabul edilmesine yönelik uygulama da yanlıştır. AİHM'ye göre GKRY'nin mevzuatındaki eksiklikler ve burada

⁹⁰ 1926 tarihli Kölelik Sözleşmesi'ne hem Rusya, hem de Kıbrıs Cumhuriyeti taraftır. Ayrıca İnsan Ticaretine İlişkin Ek Protokol'e de iki devletin de taraf olduğu bilinmektedir. **Güleç**, s. 123.

⁹¹ *Ibid.*, s. 140.

⁹² Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, *Rantsev v Cyprus and Russia*, 25965/04, 10 Mayıs 2010, prgrf. 293. Kararın İngilizce metni için bknz: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=002-1142> (Erişim Tarihi: 19 Temmuz 2020). **Güleç**, AİHS'nin yaşam hakkını düzenleyen ikinci ve işkence yasağını düzenleyen üçüncü maddesi gibi, kölelik ve zorla çalıştırma yasağını düzenleyen dördüncü maddesinin de, muhtemel insan ticareti olaylarını, bunlara yönelik herhangi bir şikayet olmasa da, soruşturmaya yönelik bir usul yükümlülüğünü taraf devletlere yüklediğini belirtmektedir. **Güleç**, s. 142.

⁹³ **Kuyucu**, s. 31.

⁹⁴ **Güleç**, s. 144.

⁹⁵ GKRY'de insan ticaretini ve bireylerin cinsel yönden sömürülmesini yasaklayan hukuki düzenlemeler, 2000 yılında kabul edilmiş olup, İnsan Ticaretine İlişkin Ek Protokol'e aykırı bir durum bulunmamaktadır. **Güleç**, s. 143-144.

gelişen söz konusu uygulama, GKRY'nin AİHS'nin dördüncü maddesini ihlal ettiğini göstermektedir⁹⁶.

GKRY'de *Rantsev* ile muhatap olan polis memurları, onun cinsel yönden sömürülüp, sömürülmediğini de sorgulamamışlardır. Oysa bunu anlayıp, gerekli soruşturmayı başlatmalıydılar⁹⁷. AİHM, insan ticaretinin yaygınlaşmasından ve onunla mücadele etmek için uluslararası çabaya ihtiyaç olmasından⁹⁸ yola çıkmış, AİHS'yi güncel koşulların gereklilikleri ışığında yorumlaması gerektiğini göz önünde bulundurmuş⁹⁹ ve GKRY'nin AİHS'nin dördüncü maddesini ihlal ettiğine karar vermiştir¹⁰⁰. AİHM'ye göre, GKRY, AİHS'nin dördüncü maddesini, yüklediği pozitif yükümlülük doğrultusunda da ihlal etmiştir¹⁰¹. GKRY sunduğu bir beyanında *Rantsev*'nin insan ticareti mağduru olup olmadığını belirleyebilmek adına bir işlem yapmadığını kabul etmiştir. Bu amaçla bir işlem yapılmaması AİHS'in dördüncü maddesinin GKRY'ye yüklediği pozitif yükümlülüğün ihlalinin kanıtıdır¹⁰².

AİHM *Rantsev*'in yaşamını tehdit eden bir riskin önlenmesi için operasyonel tedbirlerin alınması yükümlülüğünü doğuracak koşulların oluşmadığı sonucuna varmıştır. Ancak GKRY yetkilileri, bu ölüm olayını etkin bir

⁹⁶ *Rantsev v Cyprus and Russia*, prgrf. 291-293.

⁹⁷ *Idid.*, prgrf. 286.

⁹⁸ *Ibid.*, prgrf. 278.

⁹⁹ *Ibid.*, prgrf. 282.

¹⁰⁰ *Ibid.*, prgrf. 290-293.

¹⁰¹ Konu AİHS'nin dördüncü maddesinde düzenlenen kölelik ve zorla çalıştırma yasağının yüklediği pozitif yükümlülüğün açıldığında, AİHM'nin konuyla ilgili bir diğer çok önemli karar olan ve devletlerin pozitif yükümlülüklerinin tartışıldığı *Siliadin v France* kararına değinmek gerekmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, *Siliadin v France*, 73316/01, 26 Ekim 2005, prgrf. 64-79. Kararın İngilizce metni için bknz: <https://hudoc.echr.coe.int/rus#%7B%22itemid%22:%5B%22001-69891%22%5D%7D> (Erişim Tarihi: 13 Eylül 2020). Bu kararında AİHM AİHS'nin dördüncü maddesinin taraf devletlere üç ayrı pozitif yükümlülük yüklediğini ilk defa ortaya koymuştur. Buna göre devletler kölelik ve zorla çalıştırma yasağının uygulanması için etkili koruma sağlayacak olan ulusal ceza hukuku kuralları kabul etmelidir. İkinci olarak, bu ulusal ceza hukuku normlarının devletler tarafından etkili bir şekilde uygulanması gerekmektedir. *Ibid.*, prgrf. 112. Üçüncü ve son pozitif yükümlülük ise kölelik ve zorla çalıştırmayı suç haline getiren normları ihlal eden faillerin cezalandırılması ve bu sayede mağdurların tatmininin sağlanmasıdır. Bu son pozitif yükümlülüğün kararda açıkça ortaya konulmasa da, ima edildiği kabul edilmektedir. Bknz: *Ibid.*, prgrf. 112 ve 130. Bknz: **Kuyucu**, s. 33. GKRY'nin *Rantsev* olayında bu pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediği *Rantsev v Cyprus and Russia* kararında AİHM tarafından saptanmıştır. *Rantsev v Cyprus and Russia*, prgrf. 296.

¹⁰² *Ibid.*, prgrf. 258.

şekilde araştırmamıştır. Bu nedenle AİHM'ye göre ilgili devlet, AİHS'nin ikinci maddesinde korunan yaşam hakkını da ihlal etmiştir¹⁰³.

AİHM GKRY'yi *Rantsev*'in AİHS'nin ikinci maddesinde düzenlenen yaşam hakkının ihlalinden de sorumlu tutarken, *Rantsev*'in ölümünün ardından GKRY'nin soruşturma makamlarının gerçekleştirdiği ihmaller üzerinde durmuş ve ikinci maddenin usul yönünden ihlal edildiğini belirtmiştir¹⁰⁴. AİHM'nin kararına göre evde bulunan kişilerin ifadeleri arasında ve adli tıp verilerinde çelişkiler vardır, ancak GKRY'de soruşturma yapanlar bunun üzerinde hiç durmamıştır. Yine ilgili GKRY makamları *Rantseva*'nın evde iradesine aykırı bir şekilde tutulup tutulmadığını açıklığa kavuşturmamıştır¹⁰⁵. Polis memurlarının *Rantseva*'yı neden M.A.'ya teslim ettiğine ilişkin bir soruşturma da yapılmamıştır. Başvurucunun açıkça talep etmiş olmasına rağmen GKRY yetkili makamları duruşma tarihini başvurucuya bildirmemiştir. Bunun sonucunda ise başvurucu, GKRY yetkili makamları kızının başına gelenlerle ilgili olarak hüküm verirken, hazır bulunamamıştır¹⁰⁶. Başvurunun Rusya yetkili makamları aracılığıyla kızının başına gelenlerle ilgili olarak GKRY'den devam eden talepleri GKRY makamlarınca dikkate alınmamış ve GKRY Rusya'dan herhangi bir adli yardım talebinde bulunmamıştır¹⁰⁷. Bütün bu nedenlerle de GKRY AİHS'nin ikinci maddesini ihlal etmiştir.

Rantsev'in ölü bulunmasının ardından GKRY ulusal hukukuna göre yapılan soruşturma işlemleri son derece yetersiz olup, Polis memurlarının insan ticareti konusunda eğitilmiş ve bilgili olmadıkları açıktır. AİHM'ye göre bu da dikkat edilmesi gereken önemli bir eksiklik¹⁰⁸. Rusya da vatandaşını insan ticareti suçunun mağduru olmaktan koruyamadığı için dördüncü maddenin ihlalinden sorumlu bulunmuştur¹⁰⁹. Doktrinde insan haklarıyla ilgili kurumların insan ticaretine ilişkin çalışmalarının gerekli düzeyde olmadığı, AK'nin ve onun bir organı olan AİHM'nin de, insan ticaretiyle ilgili çalışmalarını ve mücadelede gerekli standartları oluşturması ihtiyacı üzerinde durulmaktadır¹¹⁰.

¹⁰³ Ibid., prgrf. 242.

¹⁰⁴ Ibid., prgrf. 242.

¹⁰⁵ Ibid., prgrf. 236 ve 237.

¹⁰⁶ Ibid., prgrf. 238-239.

¹⁰⁷ Ibid., prgrf. 240-241.

¹⁰⁸ Ibid., prgrf. 296. Ayrıca bknz: **Güleç**, s. 145.

¹⁰⁹ Ibid., s. 149.

¹¹⁰ **Kuyucu**, s. 32.

Göçmen, *Rantsev v Cyprus and Russia* kararında ortaya konmuş olan yükümlülükleri, dört madde halinde özetlemektedir. Göçmen'ne göre, insan ticaretiyle mücadelenin etkili olması adına, devletlerin hukuk sistemlerinde belirli bir mevzuat ve kurallar olmalıdır. İkinci olarak, insan ticareti suçunun mağdurlarının ve muhtemel mağdurlarının korunması için operasyonel önlemler önem taşımaktadır. Bir diğer yükümlülük olarak, potansiyel insan ticareti olaylarının soruşturulması çok önem taşımaktadır. Son olarak da, bu konuda devletler arasında yapılacak işbirliği çok önemlidir¹¹¹.

Özetle AİHM insan ticaretinin kölelikle bağlantılı olduğunu belirtmiştir. İnsan ticaretinin de, tıpkı kölelik gibi, diğer bireyleri sömürmeye dayandığı bilinmektedir. İnsan ticareti nedeniyle bireyler alınıp satılabilen ve zorla çalıştırılabilen eşya gibi muamele görmektedir. Bu doğrultuda suçun mağdurlarının faaliyetlerinin failer tarafından gözetlenmesini ve kısıtlanmasını gerektirmekte, mağdurlara şiddet uygulanmasına ve onların tehdit edilerek korkutulmasına yol açmaktadır. Bu kapsamda AİHS'nin dördüncü maddesinin insan ticaretine ilişkin de bir koruma alanı sağlaması adil bir uygulamadır¹¹².

2010 tarihli *Rantsev v Cyprus and Russia* kararından sonra, AB üyesi bir devlet olan GKRY insan ticaretiyle ilgili 60(1)/2014 sayılı yeni bir yasa kabul etmiş, bununla birlikte AB'de bu alandaki gelişmeleri yakalamayı amaçlamıştır. Bu yasanın Yunanca'dan başka dildeki metnine ulaşılammış, bu yasayı ilgilendiren bir dava saptanamamıştır. Yine de doktrinde insan ticareti suçunun mağdurları ile ilgili gerekli korumayı sağlamamakla eleştirildiği görülmektedir¹¹³.

2. Avrupa Birliği ve İnsan Ticareti

Avrupalı devletlerin bir başka bölgesel örgütlenmesi örneği olan AB bünyesinde de insan ticareti suçuyla mücadele 1990'lı yıllardan itibaren hız kazanmıştır. Özellikle Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)'nin çöküşünün ardından küreselleşme hız kazanmıştır. Bu durum ise örgütlü suç gruplarının daha kolay organize olması sonucunu doğurmuş, diğer bir anlamda, örgütlü suç grupları da küreselleşmeye başlamıştır¹¹⁴.

¹¹¹ Göçmen, s. 21.

¹¹² TC Adalet Bakanlığı, İnsan Ticareti Tematik Bilgi Notu, Ocak 2016, https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Trafficking_TUR.pdf (Erişim Tarihi: 15 Temmuz 2020), s. 2. AİHM'nin *Rantsev* kararı sonrasında insan ticaretiyle bağlantılı olarak verdiği diğer kararları için bkz: Ibid.

¹¹³ Sunnliden, s. 30-31.

¹¹⁴ Erdal, Hakan: "Organize Bir Suç Türü Olarak İnsan Ticareti ve Türkiye Örneği", Polis Bilimleri Dergisi, C. 10, S. 2, 2008, s. 80.

Komünist bloğun çöküşünün ardından, SSCB'nin ardıl devletleri, insan ticareti suçunun failleri için doğal bir pazar alanı oluşmaya başlamıştır. Çünkü burada fakirlik hüküm sürmekte, mevcut koşullarda yaşamaktan kurtulmak isteyen insanlar ve özellikle de kadınlar, potansiyel mağdurlar olmaktadır¹¹⁵. Bu durum Avrupalı devletler ve AB organları fark edilmişti. Daha iyi bir hayat sürme hayaliyle göç etmeye çalışan birçok kişinin insan ticareti suçunun mağduru olacağı düşünülmüş, bu durumun bireylerin haklarını ve kamu düzenini tehdit edeceği öngörüsünde bulunulmuştu¹¹⁶. Öngörülen bu tehlikenin ardından, anılan suça ilişkin birçok metin ortaya çıkmıştır.

Öncelikle belirtilmesi gerekir ki, Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın insan ticaretine ilişkin bir kararı, Temmuz 2020 tarihi itibarıyla tespit edilememiştir. Ancak buna ilişkin birtakım hukuk belgelerine AB düzeni içerisinde yer verildiği görülmektedir. AB'nin kurumsal yapısını güncelleyen son kurucu andlaşma olan Lizbon Andlaşması ile, AB'nin AİHS'ye taraf olmasının önü açılmıştır. Taraf olmak için gereken işlemler hala sürerken¹¹⁷, AB'nin AK bünyesinde kabul edilen insan haklarıyla ilgili birçok uluslararası andlaşmaya taraf olduğu görülmektedir¹¹⁸. Bu doğrultuda, AB'nin insan haklarına ilişkin uygulamalarının ve oluşturduğu hukuki korumanın, AK'den ve AİHS içtihadından etkilenmediğini düşünmek, pek gerçekçi bulunmamaktadır¹¹⁹.

İnsan Ticareti ile Mücadele Konusunda Konsey Çerçeve Kararı¹²⁰ (2002) insan ticareti suçuna ilişkin AB bünyesinde kabul edilen önemli belgelerdendir. Bu belge ile AB üyesi devletlerin farklı insan ticareti suçunu düzenlemelerine geniş kapsamlı bir AB yaklaşımı getirilmesi amaçlanmıştır¹²¹. Bu çerçevede Konsey kararı yukarıda anılan İnsan Ticaretine İlişkin Ek Protokol ile uyumlu bir şekilde insan ticareti suçunun engellenmesi ve

¹¹⁵ **Kalfa**, Aşlıcan: Eski Doğu Bloku Ülkeleri Kaynaklı İnsan Ticareti ve Fuhuş Sektöründe Çalışan Kadınlar, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008, s. 68-92.

¹¹⁶ **Yılmaz**, s. 885.

¹¹⁷ <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/005/signatures> (Erişim Tarihi: 13 Temmuz 2020).

¹¹⁸ Liste için bkz: https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/country/1?p_auth=sBCVkJZiU (Erişim Tarihi: 13 Temmuz 2020).

¹¹⁹ **Göçmen**, s. 3.

¹²⁰ İnsan Ticareti ile Mücadele Konusunda Konsey Çerçeve Kararı'nın İngilizce metni için bkz: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002F0629&from=EN> (Erişim Tarihi: 29 Nisan 2015).

¹²¹ **Özcan/Arıcan**, s. 18.

cezalandırılması için gerekli önlemlerin alınması gerektiğini belirtmiştir. Karara göre suça teşvik, yardım, ortaklık veya teşebbüs hallerinin de cezalandırılması gerekmektedir. Faillerin, iadeyi içerebilecek olan etkin, ölçülü ve caydırıcı cezalar ile cezalandırılması gerekmektedir. Kararda tüzel kişiler için de adli bir tasfiye emri ve benzeri yaptırımların uygulanabileceğine ilişkin düzenleme vardır. İnsan ticareti suçundan elde edilecek gelir, özellikle kurulan tüzel kişilikler aracılığıyla aklanabilmektedir. Bu nedenle tüzel kişiler için öngörülen yaptırımlar da, insan ticaretiyle mücadele kapsamında önemlidir¹²².

Çocukların Cinsel Sömürüsü ve Çocuk Pornografisi ile İlgili Konsey Çerçeve Kararı¹²³ (2003) ise insan ticareti suçunun çocuk mağdurlarına ilişkindir. Birçok hukuk belgesinde olduğu gibi, burada da, on sekiz yaşının altındaki herkes çocuk kabul edilmektedir. Karara göre çocukları fuhuşa veya pornografik fiillere zorlamak, bu şekilde sömürülen çocukların durumundan çıkar elde etmek, bu amaçlarla kullanılacak çocukları bulmak veya toplamak fiilleri devletlerin iç hukuk sistemlerinde cezai yaptırımlara bağlanmalıdır. Çocuk pornosunun dağıtımı, yayılması, tedarik edilmesi, bulundurulması da cezai yaptırımlara bağlanmalıdır. Bunların yanında İnsan Ticaretine İlişkin Ek Protokol, bir Konsey Kararı ile AB tarafından onaylanmıştır¹²⁴.

AB Temel Haklar Sözleşmesi¹²⁵ (2009) beşinci maddesinde hiç kimse- nin köle olarak kullanılamayacağını, zorla çalıştırılmayacağını düzenlemekte, angaryanın yasak olduğunu belirtmektedir. Ayrıca insan ticaretinin yasak olduğunu da açıkça düzenlemiştir. Ayrıca AB Temel Haklar Sözleş-

¹²² Ibid., s. 20.

¹²³ Çocukların Cinsel Sömürüsü ve Çocuk Pornografisi ile İlgili Konsey Çerçeve Kararı'nın İngilizce metnine ulaşmak için bkz: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004F0068:EN:HTML> (Erişim Tarihi: 29 Nisan 2015).

¹²⁴ Ibid., s. 27. AB, İnsan Ticareti Mağduru veya Yasa Dışı Göçü Kolaylaştıran Bir Fiilin Faili Olup Yetkili Makamlarla İşbirliği Yapan Üçüncü Ülke Vatandaşlarına Verilen İkamet İzni Hakkında Konsey Yönergesi (2004) ile üye devlet topraklarında bulunan ve insan ticareti suçu mağduru olan veya geçmişte olmuş üçüncü ülke vatandaşlarına verilen ikamet izninde bazı olanaklar sunmaktadır. Burada sunulan olanaklardan yararlanabilmek için, yetkili otoritelerle işbirliği yapıp suçluların yakalanmasına veya mağdurların kurtarılmasına yardımcı olmak gerekmektedir. Ancak burada sunulan olanaklar, onlardan yararlanacak olan mağdurların veya failerin güvenlik kaygıları karşısında küçük menfaatler sağlamakla eleştirilmektedir. Bu nedenle ilgili yönergenin işlevsel olmadığı öne sürülmektedir. **Gallagher**, "Recent Legal Developments...", s. 168.

¹²⁵ AB Temel Haklar Sözleşmesi'nin İngilizce metni için bkz: http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf (Erişim Tarihi: 29 Nisan 2015).

mesi'nin elli üçüncü maddesinin üçüncü fıkrası, bu belgede yer alan hakların, AİHS'de yer verilmiş olan haklarla örtüştüğü ölçüde, anlam ve kapsam olarak AİHS'deki sözleşmedekilerle aynı olduğunu düzenlediği görülmektedir. Ancak anılan madde hükmüne göre, bu hüküm, AB hukukunun daha ileri düzeyde bir koruma getirmesine engel oluşturacak şekilde yorumlanmamalıdır. Bu bakımdan da insan hakları için AİHS ile yaratılan korumaya bir paralellik sağlanmıştır.

AB Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin kabul ettiği İnsan Ticaretinin Önlenmesine ve Mağdurların Korunmasına İlişkin Direktif'in¹²⁶ (2011) giriş bölümüne göre, insan ticareti suçunun mağduru haline gelen kadın ve erkekler, cinsiyetlerinin farklılığı gereği, değişik amaçlar için sömürülmektedir. Bu nedenle de onlara farklılıklarını göz önünde bulunduran, uygun destekler sunulmalıdır. İnsan ticareti suçunun belirli şekillerde işlenmesi halinde, verilecek cezanın daha ağır olması gerektiği belirtilmektedir. Daha ağır cezaya gerek duyulan durumlara örnek olarak ise, mağdurun çocuk veya engelli olması gibi haller gösterilmektedir.

Direktifin, konuyla ilgili diğer uluslararası hukuk metinleriyle benzer düzenlemeler içermekte olduğunu belirtebiliriz. Bu nedenle ayrıntıya girilmeden, direktifin daha farklı veya ayrıntılı düzenlediği, önemli bulunan noktalarına değinilecektir. Öncelikle direktifin dördüncü maddesi, insan ticareti suçunun faillerinin en az beş yıllık hapis cezasıyla cezalandırılması gerektiğini belirtmekte, ağırlaştırıcı nedenleri de sayarak, bunların en az on yıllık hapis cezasıyla cezalandırılacağını söylemektedir. Ayrıca tüzel kişiler için de yaptırımlar uygulanabilecektir.

Direktifin on üçüncü maddesinde, bu metnin uygulanması açısından en önemli konunun, çocukların temel çıkarlarının gözetilmesi olduğu belirtilmiştir. On dördüncü madde, çocuk mağdurların rehabilitasyonunun sağlanması gerektiğini belirtmekte, onlara bir vasi atanmasını ve en uygun zamanda eğitimlerine devam etme şansına kavuşturulmalarını öngörmektedir.

III. İNSAN TİCARETİYLE ULUSLARARASI MÜCADELEDE ATILMASI GEREKEN ADIMLAR

Öncelikle belirtilmesi gerekir ki, insan ticareti ile mücadele, insan olarak doğmuş olan herkes için geçerli olan insan haklarının sağlanması için

¹²⁶ AB Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin kabul ettiği İnsan Ticaretinin Önlenmesine ve Mağdurların Korunmasına İlişkin Direktif'in İngilizce metni için bkz: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011L0036&from=EN> (Erişim Tarihi: 19 Nisan 2015).

çok önemlidir. İnsan ticareti suçunun mağdurları için oluşturulan yaşam koşulları insan onuruna yaraşır değildir ve pek çok insan hakkının ihlaline neden olmaktadır.

İnsan ticareti suçunun mağdurları sömürü sırasında çalıştırılırken, genellikle kayıt dışı olarak buldukları ülkede tutulmaktadırlar. Bu nedenle herhangi bir sağlık güvencesinden de yararlanamamaktadırlar. Bu durum, hem mağdurların sağlık hakkı ve dolayısıyla diğer hakların temeli olan yaşam hakkı, hem de kamu sağlığı için son derece tehlikelidir. O nedenle insan ticaretiyle mücadele hem ulusal, hem de uluslararası alanda ciddi bir mesele olarak ele alınmalıdır¹²⁷.

İnsan ticareti gibi sınıraşan örgütlü suçlara yönelik ulusal hukuk sistemlerinde alınan önlemlerin yanında, uluslararası toplum nazarında yapılan düzenlemelerin de artış gösterdiği gözlemlenmektedir. Ancak bu suçları işleyen suç örgütleri de tekniklerini her geçen gün biraz daha güçlendirmektedir. Sınıraşan örgütlü suçların mağdurlarının sayısının da gittikçe arttığı göz önünde bulundurulursa, bu tür suçların önlenmesinin büyük oranda engellendiğini söylemek, günümüz koşullarında, pek gerçekçi değildir¹²⁸.

Yukarıda belirtildiği gibi, sınıraşan örgütlü suçlarda suçlular örgütlü bir şekilde, genellikle farklı devletlerin ülkelerindeki suçlularla işbirliği içerisinde hareket etmektedir. Dolayısıyla anılan suçlarla yapılan ulusal mücadelelerin yeterli olması mümkün değildir. Çalışmanın ana konusunu oluşturan insan ticareti suçunun insanlığa verdiği zararın en aza indirgenebilmesi için söz konusu suçla mücadele eden farklı ülkelerdeki mekanizmaların da, birbirleriyle ciddi bir işbirliği ve adli yardımlaşma içerisinde olması gerekmektedir¹²⁹.

Belirtilen çerçevede, özellikle sınıraşan nitelikleri bulunan suç örgütleri hakkında ulaşılan bilgilerin ve bu örgütlerin faaliyetlerinin uluslararası düzeyde paylaşılması, ülkeler arasında ortak çalışma gruplarının kurulması, devletler tarafından, kendi aralarında bulunan siyasi çıkar çatışmalarının, bu tarz işbirliği gerektiren konulara etki etmemesinin sağlanması gibi önlemlerin alınabileceği belirtilmektedir. Yukarıda özetlenen uluslararası hukuk belgeleriyle atılan adımlar güçlendirilmeli ve bir koordinasyon içerisinde geliştirilmelidir. Ayrıca, bu tür suç örgütleri bünyesinde suç işleyen faillerin

¹²⁷ Akgün, s. 178.

¹²⁸ Cengiz, Mahmut: "Sınır Aşan Suç Gruplarına Karşı Küresel ve Ulusal Düzeyde Mücadele Önerileri", Sınır Aşan Organize Suçlar, ed: Oğuzhan Ömer Demir, Bahadır Küçükkuysal, Ankara, 2013, s. 271.

¹²⁹ Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu El Kitabı, s. 239.

yargılamaının da uluslararası düzeyde yapılması gerektiği savunulan görüşler arasındadır¹³⁰.

SAÖSKBMS'nin oluşturulması aşamasında yapılan görüşmelerde, devletlerin gelişmişlik düzeylerinin farklı olduğu gözlemlenmiştir. Bu durumda, özellikle ekonomik açıdan gelişmişlik düzeyleri düşük olan devletlere insan ticareti gibi sınıraşan suçlarla mücadele edebilmeleri için ekonomik ve teknik konularda gerekli yardım yapılmalı, insan ticaretiyle küresel mücadelede yerel, kültürel ve ekonomik durum da göz önünde bulunduran bir sistem yaratılmalıdır¹³¹.

Sınıraşan suç örgütleriyle ilgili olarak farklı devletlerde bulunan mücadele mekanizmalarının koordinasyon ve işbirliği içinde hareket edebilmesi için, devletlerin bu alanla ilgili ulusal hukuk düzenlemelerini birbirine yakınlaştırması gerekmektedir. Bu ise, insan ticaretine ilişkin daha çok uluslararası anlaşmanın akdedilmesi ile sağlanabilecektir. Devletler kendi aralarında bağlayıcılığı bulunan uluslararası anlaşmalar yapacak, bu anlaşmaların gerektirdiği düzenlemeleri ulusal hukuklarında yerine getirirken, farklı ulusal hukuk düzenlemeleri de birbirine yakınlaşmış olacaktır¹³². Ulusal hukukları birbirine yakın olan devletler içindeki birimlerin işbirliği de bu şekilde kolaylıkla sağlanabilecektir.

Uluslararası anlaşmalara devletlerin riayet etmesini sağlamak da, başlı başına bir meseledir. Bu nedenle insan ticareti suçuna ilişkin olarak işbirliğine giden veya uluslararası anlaşmalar imzalayan devletlerin bu anlaşmalara riayetinin çeşitli mekanizmalarla sağlanması gerekmektedir. Söz konusu anlaşmalar taraf devletlerin ulusal hukuklarına aktarıldıktan sonra, devletlerin bu alandaki uygulamalarının BM gibi örgütlerin gözetleme mekanizmalarıyla ve sivil toplum örgütleriyle denetlenmesi, devletlerin düzenli

¹³⁰ Özellikle devletlerin egemenliğini tam olarak uygulayamadığı bir otorite boşluğunun veya çatışmanın olduğu durumlarda, insan ticareti gibi suçların artış gösterdiği, bunun yanında failerin adaletli bir şekilde yargılanamadığı belirtilmektedir. Bu tür durumdaki adil olmayan yargılamaların önüne, bu konuda görev yapacak olan uluslararası bir yargı organı ile geçilebileceği düşünülmektedir. Ibid., s. 272-273.

¹³¹ **Gallagher**, "Human Rights and the New UN Protocols...", s. 979.

¹³² **Cengiz**, s. 273. Devletlerin insan ticareti suçuyla mücadele alanındaki diğer bir işbirliği ve yardımlaşmaya örnek oluşumu da, İnsan Ticaretine Karşı Kuzey Baltık Görev Gücü'nü oluşturan devletler yaratmıştır. Bu oluşumla amaçlanan, insan ticaretiyle ilgili olan devlet organları arasındaki işbirliğinin sağlanmasıdır. Mağdurların ülkelerine dönmeleri, topluma yeniden dahil olabilmeleri, diplomatik personelin bu konuda eğitilmesi, polislerin bilgilenmesi ve deniz taşımacılığı alanında çalışan kişilerin uyacağı kuralların kabul edilmesi amaçlanmıştır. **Kızılsümer**, s. 127.

raporlar sunması zorunluluğunun getirilmesi şimdilik riayetini arttırılması için akla gelen en etkili yöntemdir¹³³.

İnsan ticareti suçunun mağdurlarının suçluların ortaya çıkarılmasında yetkili birimlere yardım etmekten çekindiği de gözlenen bir olgudur. Bunun nedenleri arasında, mağdurların söz konusu suçu işleyen örgüt üyelerinin tepkisini çekmek gibi korkuları bulunmakta, bu korkuları nedeniyle ilgili makamlarla işbirliği yapmaktan kaçınmaktadırlar. Ayrıca mağdurlar, sömürünün başka bir devlet ülkesinde gerçekleşmesi halinde, genellikle buraya yasal veya yasal olmayan yollarla girmiş göçmenlerdir ve buradaki yerliler tarafından suçlular gibi muamele görebilmektedir¹³⁴. Yasal olmayan yollarla girmiş olan mağdurların sınır dışı edildikleri, mağdur oldukları devletin ülkesine girişlerinin belirli bir süre yasaklanabildiği görülmektedir¹³⁵. Bu uygulamalar onların tanıklıklarını engelleyebilmektedir.

Mağdurların tanıklıklarının elde edilememesi insan ticareti suçunun kovuşturulmasını ve suçluların yargılanmasını olumsuz etkilemektedir. İnsan ticareti suçunun mağdurlarını korumaya ilişkin uluslararası sözleşmelerin daha fazla ve kapsamlı düzenlemeler içererek akdedilmesi, bu sayede de mağdurların güvenliğinin ve kendilerini güvende hissetmelerinin sağlanması gerekmektedir. Kendini güvende hisseden mağdurlar, failerin yakalanıp yargılanabilmeleri için yetkili makamlara gereken yardımı yapacaktır. Bu noktada getirilebilecek olan bir öneri, insan ticareti suçunun mağdurlarını korumaya yönelik yapılan andlaşmaların veya kabul edilen belgelerin daha fazla yaygınlaşması ve küresel çapta yapılmasıdır.

İnsan ticareti suçunun mağdurlarının genellikle buldukları ülkedeki hukuki statülerinin sorunlu olan düzensiz göçmenler ve göçmen kaçakçılarının gitmek istedikleri ülkelere hukuksuz bir şekilde soktuğu kişiler olduğu göz önünde bulundurulduğunda, göçmen kaçakçılığı ve düzensiz göç ile mücadele de, hiç kuşkusuz, insan ticareti suçunun en aza indirgenmesi bakımından büyük önem taşımaktadır¹³⁶.

İnsan ticareti suçunun mağduru konumundaki kişilerin tanıklığı veya ilgili suçu soruşturma ve kovuşturmada yetkili makamlara sağlayacağı yardım ne kadar önemliyse, bu suçun kovuşturulması için mağduru şikayetinin de o kadar önemsiz olması gerekmektedir. Çünkü mağdurlar, yukarıda be-

¹³³ King, s. 88.

¹³⁴ Ibid.

¹³⁵ Kızılsümer, s. 129.

¹³⁶ Kalfa, s. 97.

lirtilen güvensizlik hissi ve kendilerine veya ailelerine kendilerinin mağdur olmasına yol açan örgüt tarafından zarar verileceği endişesiyle, şikayetçi olmaktan kaçınılabilmektedir. Bu durumda devletler, ilgili mevzuatlarında insan ticareti suçunun şikayete bağlı olmayan bir suç olmasını sağlamalıdır¹³⁷.

İnsan ticareti ile mücadele için, mağdurların insan haklarına ilişkin önemli bir örnek olarak, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı bünyesinde kurulan Ulusal Yönlendirme Mekanizmaları (UYM) isimli bir oluşum gösterilebilir. UYM devletler ve sivil toplum ile işbirliği içine girerek, insan ticareti mağdurlarının insan haklarını koruma ve geliştirmeye çalışmaktadır. Devletlerde kurulan bu mekanizmalarda üst düzey hükümet yetkililerinden birisi ulusal koordinatör olarak görev yapmaktadır. Bunun yanında, insan ticareti mağdurlarına ilişkin ulusal politika ve uygulanacak usul hakkında tavsiyelerde bulunmak üzere kamu kurumlarından ve sivil toplumdan tecrübeli temsilciler de UYM’de yer almaktadır. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı ise katılımcı devletlerin UYM kurmasını ve bunu uygulamaya geçirmesini özendirilmektedir¹³⁸.

Mağdurlar için UYM gibi oluşumların uygulanmasının yaygınlaşması ve desteklenmesi, hem birçok insan hakları ihlal edilen mağdurların rehabilitasyonu, hem de suçluların yakalanmasına yardım etmesi açısından faydalı bir gelişme olacaktır.

İnsan ticaretiyle küresel mücadelede bilim insanlarının akademik çalışmaları ve sivil toplum kuruluşlarının çalışmaları da muhakkak göz önünde bulundurulmalıdır. Özellikle yabancıların vizeleri, çalışma ve oturma izinleri ile ilgili yasal mevzuat da oluşturulmalıdır. İnsan ticareti suçunun mağduru olan kadınların da kadın sığınma evi uygulamalarından yararlandırılması tavsiye edilmektedir¹³⁹.

İnsan ticareti, daha çok kadınları mağdur eden, cinsiyet ayrımcılığının etkilerinin de görüldüğü bir alandır. AİHM’nin *Rantsev v Cyprus and Russia* kararının ardından artan başvurulardan elde edilen veriler de, bunu göstermektedir. Bu nedenle, cinsiyet ayrımcılığıyla mücadele, insan ticareti bakımından da olumlu yol kat edilmesini sağlayacaktır¹⁴⁰.

¹³⁷ Gallagher, “Recent Legal Developments...”, s. 184.

¹³⁸ Şahin/Polat, s. 61-62.

¹³⁹ Güleç, s. 147-148.

¹⁴⁰ Kuyucu, s. 31. AİHM’nin *Rantsev v Cyprus and Russia* kararından sonra benzer konuya ilişkin kararlarıyla ilgili bilgi için bkz: Ibid., s. 38.

İnsan ticareti suçuyla mücadelede galip çıkmak isteyen devletlerin, insan ticaretiyle mücadele etmesi, ülkelerinin insan tacirleri için bir pazar ya da faaliyet alanı olmamasını sağlaması, bu tür olayları soruşturması gerekmektedir¹⁴¹. Bütün bunların ise, söz konusu suç örgütlü ve sınıraşan etkileri olan bir suç olduğu için, küresel işbirliğiyle yapılması en etkili çözüm olacaktır.

IV. KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ, FUHUŞ VE İNSAN TİCARETİ

Bilindiği gibi, insan ticareti suçunda mağdurların en fazla sömürülme biçimi fuhuştur. Fuhuş, bir veya birkaç kişiyle para karşılığında cinsel ilişkiye girmek demektir¹⁴². Bu doğrultuda, insan ticaretinin ele alınırken, fuhuştan bağımsız bir olgu olduğunu düşünmemek gerekmektedir. Kıbrıs Adasının kuzeyinde de uzun bir süredir fuhuş sorununa dikkat çekilmeye çalışılmakta, bu uygulama insan ticareti olarak nitelendirilmektedir. Ancak bu konuda dikkate değer bir toplumsal bilincin henüz oluşmadığı görülmektedir. Çalışmanın bu son bölümünde önce fuhuş ve insan ticareti ilişkisine değinilecek, ardından da bu konuda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki (KKTC) uygulamaya ve sorunlara bakılacaktır.

a. İnsan Ticareti Suçu ve Fuhuş İlişkisi

İnsan ticareti suçunda mağdur, gerçek kişiler, yani bireyler olmaktadır ve insan ticareti suçunun failleri, mağdurlara tıpkı gerçek ticarete olduğu gibi bir “mal” ya da “meta” olarak yaklaşmaktadır. O halde faydalanma, kar etme ve maliyet analizi, bu mağdur “mal” ya da “meta” insanlar üzerinden yapılmaktadır¹⁴³. Faydalanma, kar etme ve maliyet analizi doğrultusunda ise, mağdurların sömürüsünün ağırlıklı olarak cinsel amaçlarla gerçekleştiği, mağdurların fuhuşa zorlandığı görülmektedir¹⁴⁴.

Kimi görüşlere göre fuhuş zorlamayı bünyesinde barındıran bir sömürü düzeni olup, para karşılığında cinsel ilişkiye giren kimseler ise sömürülen birer mağdurdur ve bu nedenle fuhuş yasaklanmalıdır¹⁴⁵. Öte yandan ikinci bir anlayışa göre ise, kadınların fuhuş nedeniyle maruz kaldıkları şiddet, sömürü ve diğer hak ihlallerinin, aslında toplumsal yaşamın ve profesyonel

¹⁴¹ **Göçmen**, s. 23.

¹⁴² Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu El Kitabı, s. 14-15.

¹⁴³ **Tepecik**, s. 919.

¹⁴⁴ **Akgün**, s. 159.

¹⁴⁵ **Sayın**, s. 307.

iş yaşamının diğer noktalarından çok da farklı olmadığı da belirtilmektedir¹⁴⁶. Buna göre, para karşılığında cinsel ilişkiye girilmesi, bir iş kolu olarak tanımlanmalı ve hukuken düzenlenmelidir¹⁴⁷.

Fuhuş, yukarıda anılan iki temel yaklaşımın da etkileriyle, her devletin ulusal hukukunda farklı düzenlemelerle ele alınan bir konu olmuştur. Kimi ulusal hukuk sistemleri hiç kimsenin, başka bir kişiden cinsel olarak yararlanma hakkı bulunmadığı görüşünden hareket etmiş ve fuhuşu yasaklamıştır¹⁴⁸. Diğer bazı sistemler ise bunu tamamen serbest bırakmıştır. Yasaklanan sistemlerde genellikle fuhuş yapanlar da, araçlar da, para vererek fuhuştan yararlananlar da, cezalandırılmaktadır¹⁴⁹. Öte yandan, bazı devletlerin ulusal hukuk sistemlerinde fuhuşa belirli koşullarda izin verilmektedir.

Devlet uygulamalarına bakıldığında, İsveç'in yasaklayan devletlerden birisi olduğu görülmektedir¹⁵⁰. İsveç bu konudaki yasağı içeren kanuni düzenlemelerini yaptıktan sonra, Norveç ve İzlanda da benzer düzenlemelerle onu izlemiştir¹⁵¹. Hollanda'da ise fuhuşa izin verilmektedir; bu kapsamda işveren ve işçi ilişkisi kurulması da mümkündür. Danimarka'da ise bireysel ve kişinin kendi hesabına çalışması koşuluyla fuhuşa izin verilmekte, genelev tarzı uygulamalar yasaklanmaktadır¹⁵².

¹⁴⁶ **Güven-Lisaniler**, Fatma/**Uğural**, Sevin/**Rodriguez**, Leopoldo: "Human Rights of Migrant Women Workers in Janitorial Services and Night Clubs", *International Journal of Social Economics*, C. 35, S. 6, 2008, s. 437.

¹⁴⁷ **Sayın**, s. 307.

¹⁴⁸ **Güleç**, s. 135.

¹⁴⁹ *Ibid.*

¹⁵⁰ **Sayın**, s. 309.

¹⁵¹ **Güleç**, s. 134.

¹⁵² **Tepecik**, s. 919. Türkiye Cumhuriyeti hukuk sistemi açısından bakıldığında, Türk Ceza Kanunu'nun "Fuhuş" başlıklı 227. maddesi ve Genel Kadınlar ve Genelevlerin Tabi Olacakları Hükümler ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü, önem taşımaktadır.

Türk Ceza Kanunu'nun 227. maddesine göre, "(1) Çocuğu fuhuşa teşvik eden, bunun yolunu kolaylaştıran, bu maksatla tedarik eden veya barındıran ya da çocuğun fuhuşuna aracılık eden kişi, dört yıldan on yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Bu suçun işlenişine yönelik hazırlık hareketleri de tamamlanmış suç gibi cezalandırılır. (2) Bir kimseyi fuhuşa teşvik eden, bunun yolunu kolaylaştıran ya da fuhuş için aracılık eden veya yer temin eden kişi, iki yıldan dört yıla kadar hapis ve üç bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Fuhuşa sürüklenen kişinin kazancından yararlanılarak kısmen veya tamamen geçiminin sağlanması, fuhuşa teşvik sayılır. (3) Fuhuşu kolaylaştırmak veya fuhuşa aracılık etmek amacıyla hazırlanmış görüntü, yazı ve sözleri içeren ürünleri veren, dağıtan veya yayan kişi bir yıldan üç yıla kadar hapis ve üç günden iki bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. (4) Cebir veya tehdit kullanarak, hile ile ya da çaresizliğinden yararlanarak bir kimseyi fuhuşa sevk eden veya

Peki fuhşun yasaklanması insan ticareti açısından nasıl bir sonuç doğuracaktır? Fuhşun yasaklandığı anda, ortaya yeni insan ticareti vakalarının çıkacağı, bunlarla mücadelenin mümkün olmayacağı görüşü, ortaya atılan ilk görüştür. Buna göre, fuhş yasaklandığı anda, merdiven altına inecek ve yasal olmadığı için örgütlü suç grupları bu konudaki “arzı” karşılayacaktır. Ek olarak, suç örgütleri, bu suçu işleyebilmek için devlet çalışanlarına rüşvet vermeye çalışacak, kamu yönetiminde yolsuzluk artabilecektir¹⁵³.

İnsan ticaretiyle mücadele kapsamında Fuhşun yasaklanması gerektiği de savunulmaktadır. Buna göre, fuhşun yasal ve serbest olması halinde, bu alanda daha büyük bir “arzin” doğacağı, bu nedenle de insan ticareti suçunun faillerinin bu büyüyen “arzı” karşılamak için suçu işleyeceği iddia edilmektedir¹⁵⁴. Ancak herkesin bildiği gibi, fuhş yasaklansa da, serbest de bırakılsa, yasanın öngördüğü denetim ve kontrol dışında merdiven altı uygulamalarla yapılmakta, özellikle insan ticareti suçunun failleri cinsel amaçlı sömürerek, bir sürü insanı mağdur etmektedir¹⁵⁵. O nedenle tamamen yasak-

fuhş yapmasını sağlayan kişi hakkında yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı-sından iki katına kadar artırılır. (5) Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan suçların eş, üstsoy, kayın üstsoy, kardeş, evlat edinen, vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruma ve gözetim yükümlülüğü bulunan diğer kişiler tarafından ya da kamu görevi veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır. (6) Bu suçların, suç işlemek amacıyla teşkil edilmiş örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır. (7) Bu suçlardan dolayı, tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükümlenir. (8) Fuhşa sürüklenen kişi, tedaviye veya psikolojik terapiye tâbi tutulabilir.”

Geçimini fuhş ile sağlayan kadınlar ve onların tabi tutulacağı uygulamaların ayrıntısı ise Genel Kadınlar ve Genelevlerin Tabi Olacakları Hükümler ve Fuhş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü’nde yer almaktadır. Bu tüzüğün 15. maddesine göre, başkalarının cinsel zevkini bazı menfaatler karşılığında tatmin eden ve bu nedenle de değişik erkeklerle ilişkide bulunan kadınlara verilen isim, ‘genel kadın’ olup, bunların bir arada bulunarak fuhş yaptıkları yerlere ise genel ev denmektedir. Genel kadınlar, burada anılan tüzük doğrultusunda muamele görmekte, gerekli sağlık kontrollerini yapmaktadırlar. Tüzüğe göre Zührevi Hastalıklar ve Fuhşla Mücadele Komisyonları ve yardımcı kurullar oluşturulmakta, fuhşla ilgili uygulamalar bu kurumların yardımıyla düzenlenmekte ve kontrol edilmektedir. Anılan tüzüğün metni için bkz: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/2.4.5984.pdf> (Erişim Tarihi: 16 Temmuz 2020). Ancak tahmin edilebileceği gibi fuhş sadece bu yasal mevzuat kapsamında yapılmamakta, kayıt dışı olarak da yapılmaktadır.

¹⁵³ **Tepecik**, s. 919.

¹⁵⁴ *Ibid.*

¹⁵⁵ Önceki dipnotlardan birinde de belirtildiği gibi, Türkiye Cumhuriyeti’nde fuhşa yönelik ve nasıl yapılacağına yönelik yasal bir mevzuat bulunmaktadır. Ancak yine de bu devletin sınırları içerisinde yasal olmayan yollarla buna yönelik uygulamaların yapıldığı bilinmektedir. **Coşkun**, s. 196-197.

lamak gibi fiili gerçekliğe aykırı bir uygulamaya gitmek yerine, hukuken düzenlemek ve bu çerçevede izin vermek daha doğruymuş gibi bir kanaat tarafımızda oluşmaktadır.

Çalışmanın farklı yerlerinde de belirtildiği gibi, insan ticareti insanların sömürülmesine dayanmaktadır ve bu sömürünün en fazla karşılaşılan şekli fuhuştur. İnsan ticareti ve fuhşun farklı şeyler olduğu, ancak insan ticaretinin en sık görülen cinsel sömürü şeklinin fuhuş aracılığıyla yapıldığı belirtilmelidir.

Aralarındaki farklara bakıldığında, insan ticareti suçunun bir parçası olarak gerçekleştirilen fuhuşta, insan ticareti kapsamında gerçekleştirilmeyen fuhuştan çok daha yüksek düzeyde bir organize olma durumuna ve örgütlülük haline rastlanmaktadır. Ayrıca insan ticaretinde elde edilen maddi kazancın büyük bölümünü fuhuş yapanlar değil, suç örgütünün üyeleri almaktadır. İnsan ticaretinde sömürü de fuhşa göre çok daha yüksek bir düzeydedir. Ek olarak, insan ticaretinde çoğunlukla uluslararası ulaşım ve sınır aşma faaliyetleri de suçun bir parçası olabilmektedir, ancak fuhuşta buna pek rastlanmamaktadır. Nihayet, insan ticaretiyle mücadele kesinlikle uluslararası işbirliği gerektirirken, fuhuş ve onun hukuktaki yeri ise, tamamen ulusal bir meseledir¹⁵⁶. Aslında fuhşa yönelik “arz”ın fark edilmesiyle, insan ticareti yapanlar, mağdurları cinsel amaçlı sömürülmek üzere “satmaya” başlamış, böylece fuhuş ve insan ticareti bazı noktalarda iç içe geçmiştir¹⁵⁷.

AB’nin bir organı olan Avrupa Komisyonu’nun da dediği gibi, AB’nin dileği ve Akdeniz politikası, bu bölgedeki AB üyesi olmayan devletlerde de, insan haklarına ve demokrasiye ilişkin istikrarın ve barışın oturduğu bir anlayışın gelişmesidir¹⁵⁸. Bundan sonra, AB’nin bir diğer organı olan AB Konseyi’nin dönem başkanlığı 2003 yılında altı aylık dönemlerle sırasıyla Yunanistan’ın ve İtalya’nın elinde bulunmuş, bu dönemde Akdeniz’deki düzensiz göç ve sınır kontrolleri üzerinde durulmaya çalışılmıştır. Bilindiği

¹⁵⁶ Akçın, Aycan: “Cities as Open Prisons: The Role of the Government on the Matter of Sex Trafficking in the Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC)”, *Cities in The Globalizing World and Turkey: A Theoretical and Empirical Perspective*, ed. Recep Efe, Neslihan Sam, Rıza Sam, Eduardas Spiriajevas, Elena Galay ve Emin Atasoy, Sofya, 2014, s. 252.

¹⁵⁷ *Ibid.*, s. 251.

¹⁵⁸ Commission of the European Communities, *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament to Prepare the Fourth Meeting of Euro-Mediterranean Foreign Ministers, Reinvigorating the Barcelona Process*, COM(2000) 497, Brüksel, 6 Eylül 2000, s. 2-3.

gibi Akdeniz'deki düzensiz göç ve sınırların kontrol edilememesi, Avrupa'daki güvenlik, huzur ve istikrarı da etkileyebilecektir. Ayrıca bunun insan ticaretiyle mücadelede olumlu sonuçlara yol açabileceği düşünülmektedir¹⁵⁹.

AK'nin ve AB'nin yukarıda değinilen belgeler çerçevesinde insan ticaretinin insan haklarıyla ne kadar bağdaşmayan bir uygulama olduğunun bilincinde oldukları görülmektedir. Peki hem uluslararası hukukun bütün süjeleri, hem de bölgesel örgütlenmelerin en güzel örnekleri olan AK ve AB bu durumun bilincindeyken, uluslararası toplumun gözünün devamlı olarak üzerinde olduğu, insan haklarına ilişkin ihlallerin AİHM önünde gündeme defalarca getirildiği, Akdeniz'de önemli bir jeopolitik konumda olan Kıbrıs Adasının kuzeyinde durum nasıldır? Adanın güneyinde insan ticareti ve fuhşa ilişkin birtakım sorunların olduğu, yukarıda ele alınan *Rantsev v Cyprus and Russia* davasında ortaya çıkmıştır. Durumun daha vahim olduğu Kıbrıs'ın kuzey yarısı açısından da bu sorunun ele alınması gerekmektedir.

b. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Fuhuş ve İnsan Ticareti Sorunları

Kıbrıs Adası, Akdeniz'in doğusunda bulunan, her dönemde uluslararası toplumun gündem başlıklarından olma konusundaki istikrarını sürdürmüş bir kara parçasıdır. Burada KKTC tanınmamış, 'Kıbrıs Cumhuriyeti' (ya da GKRY) ise, tanınmış devletler olarak fiilen varlığını sürdürmektedir. Uluslararası toplumun BM Güvenlik Konseyi'nin bağlayıcı kararları doğrultusunda¹⁶⁰, KKTC'yi tanımama tutumunu sürdürdüğü görülmektedir. Bu nedenle de GKRY istediği ister evrensel, ister bölgesel, bütün uluslararası örgütlere üye olabilirken, KKTC ise uluslararası ambargolar altında yaşamaktadır. Hal böyleyken, KKTC'de kimi zaman çeşitli konularda uluslararası denetimin sağlanması da kolay olmamaktadır¹⁶¹.

¹⁵⁹ **Cassarino**, Jean-Pierre: "Migration and Border Management in the Euro-Mediterranean Area: Heading towards New Forms of Interconnectedness", *Mediterranean Yearbook*, 2005, s. 226-227.

¹⁶⁰ Kıbrıs Adasında tek devletli çözümün benimsenmesi gerektiğini bildiren ve KKTC'yi tanımama çağrısı yapan birçok BM Güvenlik Konseyi kararı bulunmaktadır. Ancak örnek kararlar olarak şunlar gösterilebilir: 18 Kasım 1983, 541, [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/541\(1983\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/541(1983)) (Erişim Tarihi: 15 Temmuz 2020), 11 Mayıs 1984, 550/1984, [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/550\(1984\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/550(1984)) (Erişim Tarihi: 15 Temmuz 2020).

¹⁶¹ Çalışmada KKTC'de Kıbrıslı Rumlar ve Kıbrıs Cumhuriyeti ile ilişkili insan hakkı ihlallerinden Türkiye Cumhuriyeti'nin sorumluluğuna hükmedilen AİHM içtihadına değinilmeyecektir. Konuyla ilgili bir kaynak için bkz: **Türkmen**, Fusun/**Öktem**, Emre:

Uygulanan ambargolar KKTC ülkesinde uluslararası yatırımları engellemiş, bu da ekonomik sorunlara yol açmıştır. Belki de söz konusu ekonomik durum nedeniyle, kumarhaneler ve fuhuş amaçlı kullanılan gece kulüpleri kurulmuştur. Kıbrıs Adası'nda gece kulübü ya da kabare, erkeklerin konsomatrislerle dans etmek, içki içmek ve fuhuş yapmak için gittikleri ve para ödedikleri mekanlar olarak kullanılan yerlerdir¹⁶². Aslında Kıbrıs'ta gece kulüplerinin (ya da Güney Kıbrıs'taki adıyla kabarelerin) tarihi 20. yüzyılın başlarına dayanmakta olup, bu mekanların kullanılış amacı da fuhuşa dayanmakta ve günümüzde insan ticaretiyle benzer mağduriyetlerin yaşanmasına neden olduğu belirtilmektedir¹⁶³.

Günümüzde, KKTC'de 2000'li yıllarda yapılan araştırmalarda, adanın kuzeyinde bulunan ve fuhuş yapılan gece kulüplerinin müşterilerinin %80'inin kumar oynamak için adaya gelenlerden oluştuğu ortaya konulmaktaydı. KKTC'de kumar ve fuhuş, genelde birbirine bağlı olan sektörler olarak anılmaktadır. Dikkat çekilen bir diğer nokta, Kıbrıs'ta bölgeler arasındaki geçişin Kıbrıslılar için serbest olmasının ardından, gece kulüplerinin müşterilerinin arttığıdır. Çünkü *Euro* kullanan Kıbrıslı Rum erkekler için, fuhuşun Türk Lirası üzerinden yapılması maddi olarak daha rahat 'karşılabilir' bir durum olmuştur¹⁶⁴.

KKTC'de Kıbrıslı Türklerin çalışma şartları ile, burada bulunan yabancıların çalışma şartları arasında büyük bir fark olduğu ortaya konulmaktadır. Adada göçmen olarak bulunan kişilerin çalışma ve yaşam koşulları, Kıbrıslı Türk veya KKTC vatandaşı olanlara göre net bir şekilde daha ağırdır. Kıbrıs'ın kuzeyinde adaya dışarıdan gelen erkeklerin ve kadınların sanayi, inşaat, tarım, ev hizmetleri, restoran ve perakende sektörlerinde çalıştıkları görülmektedir. Adanın kuzeyindeki yabancılardan birçoğunun ise insan ticareti mağduru olduğu ve borçlandırılarak, gece kulübü patronlarına tabi bir şekilde, sınır dışı edilmekle tehdit edilerek, insan onuruna uygun olmayan koşullarda çalıştırılıp, barındırılarak tutuldukları görülmektedir¹⁶⁵.

"Major Rulings of the European Court of Human Rights on Cyprus: the Impact of Politics", *Mediterranean Politics*, C. 22, S. 2, 2017, s. 278.

¹⁶² **Aliefendioğlu**, Hanife: "The Use and Abuse of Sex Workers in North Cyprus: An Analysis of Mainstream News Media", (Re)Making and Undoing of Peace/Conflict, ed. Tuğrul İltar, Hanife Aliefendioğlu, Pembe Behçetoğulları ve Nurten Kara, Mağusa, 2013, s. 48.

¹⁶³ **Sunnliden**, s. 22.

¹⁶⁴ **Akçın**, s. 256.

¹⁶⁵ **Ioannou**, Gregoris/**Sonan**, Sertaç: Kıbrıs'ta Genç İşsizliği, Friedrich-Ebert-Stiftung Uluslararası Diyalog Birimi, Eylül 2016, s. 36.

Özellikle son yıllarda hukuka aykırı göçmen ve mülteci krizi sorunlarının arttığı bilinmektedir. Bu kişilerin varmayı hedeflediği ülkelerden birisi de Kıbrıs'tır. Söz konusu kişilerin Kıbrıs'ta zorla çalıştırıldığı ya da zorla fuhuş yaptırıldığı, ne yazık ki, siyasi konumu nedeniyle, özellikle Kuzey Kıbrıs'ın bu tarz insan ticareti faaliyetleri için dokunulmazlığın olduğu bir toprak parçası gibi görüldüğü anlaşılmaktadır¹⁶⁶.

Bunların yanında, çoğunlukla SSCB'nin dağılmasıyla kurulan ardi devletlerin uyrukluğunu taşıyan birçok kadının KKTC'de artist olmak için vize olarak ülkeye girdikleri görülmektedir¹⁶⁷. Devlet çalışanları da dahil olmak üzere herkes, ülkeye giren bu kadınların aslında artistlik değil, fuhuş sektöründe çalışacaklarının bilincindedir¹⁶⁸. Hal böyleyken, bu kadınların bazılarının da suç örgütleri tarafından, bakıcı olarak çalıştırılacakları vadiyle KKTC'ye getirildikleri, ancak fuhuşa zorlandıkları da iddia edilmektedir. Bu kadınlara cinsel sömürülerinin ardından elde edilen gelirin yarısından azının verildiği saptanmıştır¹⁶⁹. KKTC'de gece kulüplerinde yapılan fuhuş, bu soruna değinen akademik eserlerde fuhuş olarak değil, insan ticareti olarak ele alınmaktadır. Fuhuş yaptırılan kadınların koşulları da, bu betimlemeyi doğrulamaktadır¹⁷⁰.

Gece Kulüpleri ve Benzeri Eğlence Yerleri Yasası¹⁷¹, KKTC'deki genellikle fuhuş yapılan ve bunun yapıldığı herkesçe bilinen yerlerin tabi olduğu hukuk kurallarını düzenleyen hukuki metindir. Bu yasa kabul edilmeden önce, gece kulüplerinden vergi alınamamaktaydı, ancak bu yasanın ardından, devlet vergi almaya başlamıştır. Bu da, vergisini veren gece kulübü patronlarının fuhuş yapmaya haklarının olduğu algısını yaratmıştır. Yine de, anılan yasanın fuhuş yapan kadınların hukuki durumunun en azından belirlenmesi için olumlu bir gelişme olarak değerlendirildiği görülmektedir¹⁷².

İlerleyen zamanda, yukarıda anılan bu yasada bir değişiklik yapılmış, böylece KKTC'ye getirilen kadınların pasaportlarının, gece kulüplerinin

¹⁶⁶ **Aliefendioğlu**, s. 47.

¹⁶⁷ *Ibid.*, s. 48.

¹⁶⁸ **Akçın**, s. 251-252.

¹⁶⁹ *Ibid.*

¹⁷⁰ **Aliefendioğlu**, s. 49.

¹⁷¹ Gece Kulüpleri ve Benzeri Eğlence Yerleri Yasası: <https://mahkemeler.net/cgi-bin/elektroks.aspx> (Erişim Tarihi: 18 Temmuz 2020).

¹⁷² **Akçın**, s. 253.

patronları tarafından alınması engellenmiştir¹⁷³. Anılan yasaya bakıldığında, fuhuş yapan kadınların konsomatris olarak ifade edildiği görülmektedir. Böylece Güney Kıbrıs'ta kabare artisti olarak anılan ve fuhuş yapan kadınlar varken, aynı durumdaki başka kadınlar KKTC'de konsomatris olarak nitelendirilmektedir. Değinilen yasanın 15. maddesine göre, bu yasada konsomatris olarak anılan kadınların çalışma karnesi almaları gerekmektedir. Bu karneleri alan konsomatrislerin pasaportları, ülkede kaldıkları süre içerisinde muhafaza edilmek üzere, Polis Genel Müdürlüğü Muhaceret Birimi'ne teslim edilmek zorundadır. Böylece fuhuş yapmak için ülkeye getirilen kadınların pasaportları, KKTC Muhaceret Dairesi tarafından alınmaya başlamıştır. Ancak buraya "konsomatrislik/artistlik" dışındaki meslekler için gelen diğer yabancılardan hiçbirinin pasaportuna el konulmamaktadır. Ayrıca adaya gece kulüplerinde çalışmak için gelen yabancı kadınlara Muhaceret Birimi'nde Türkçe belgeler imzalatılmakta, ancak bunlar başka bir dile tercüme edilmemektedir¹⁷⁴. Öte yandan, adanın güneyindeki uygulamaya bakıldığında, GKRY'deki kabare sanatçılarının pasaportlarına el konulduğuna ilişkin genel bir uygulama tespit edilememiştir¹⁷⁵.

Gece Kulüpleri ve Benzeri Eğlence Yerleri Yasası'nın "Konsomatrislerin Çalıştırılması" başlıklı 15. maddesine göre, gerekli izinler alınarak KKTC'ye getirilen konsomatrislerin ikametinden ve çalıştırılmasından ilgili gece kulübü sahibi veya işletmecisi sorumlu olacaktır. Bu düzenleme nedeniyle, konsomatrislerin ilgili gece kulübü patronlarına bağımlı kılınması, insan ticareti mağduru olmalarına yol açan bir düzenleme gibi değerlendirilmektedir¹⁷⁶.

KKTC'deki gece kulüplerinde çalışan konsomatrisler, anılan yasanın 17. maddesine göre sağlık kontrollerini yaptırmaktadır. Bu kontroller her hafta devlet hastanesinde yapılmalıdır. Kontrollerin aksatılması halinde, konsomatrislerin çalışma izinleri iptal edilmekte, sınır dışı edilme işlemi uygulanmaktadır. Ayrıca, yaptırım olarak, gece kulübünün sahibine yeni konsomatris getirme izni verilmemektedir. Anılan yasanın Suç ve Cezalar başlıklı 20. maddesine göre, bu yasanın gerekliliklerine uygun şekilde konsomatris çalıştırmayan ve buradaki hükümlere aykırı davrananlara, çok ciddi para cezaları ve bazı hürriyeti bağlayıcı cezalar verilebilmektedir. Bu yaptırımların olması da, gece kulübü patronlarının insan ticareti yapan suç örgütle-

¹⁷³ Ibid.

¹⁷⁴ Ibid., s. 254.

¹⁷⁵ Sunnliden, s. 25.

¹⁷⁶ Güven-Lisaniler/Uğural/Rodriguez, s. 441.

riyle iş birliğine girmelerini engelleyici etki taşıması beklenmektedir. Aynı maddeye konsomatrislerde cinsel yolla bulaşan bir hastalığa rastlanması durumunda da sınır dışı edilme işlemi uygulanmaktadır. Bu sınır dışı etme işlemi, fuhuş yaptığı düşünülen, ancak insan ticareti mağduru olan yabancı kadınlar için fiiliyatta bir kurtuluş yolu olarak değerlendirilmektedir¹⁷⁷.

İnsan ticareti suçunun KKTC hukuk sisteminde düzenlenmesi, oldukça geç bir tarihte olmuştur. 14/2020 Değişiklik Yasası'yla, KKTC Ceza Yasası'nın¹⁷⁸ 254 B maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, "(1) Her kim, zorla çalıştırmak veya fuhuş yaptırmak veya hizmet ettirmek veya kulluğa veya esarete tabi kılmak veya vücut organlarının verilmesini sağlamak amacıyla tehdit, baskı, zor veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya kişilerin çaresizliğinden yararlanarak kişinin ülkeye girmesine veya yurt dışına çıkmasına imkan sağlarsa veya kaçırırsa veya bir yerden başka bir yere götürürse veya sevkederse veya barındırırsa İnsan Ticareti adı verilen ağır bir suç işlemiş olur ve mahkumiyeti halinde on yıla kadar hapis cezasına veya para cezasına veya her iki cezaya birden çarptırılabilir. (2) Birinci fıkrada belirtilen amaçlarla girişilen ve suçu oluşturan fiiller var olduğu takdirde, mağdurun rızası olup olmadığına bakılmaz."

Yasanın devam eden fıkralarına göre, "(3) Her kim, on sekiz yaşından küçük kişinin, yukarıdaki birinci fıkrada belirtilen amaçlarla ülkeye girmesine veya yurt dışına çıkmasına imkan sağlarsa, on sekiz yaşından küçük olan kişiyi yukarıdaki birinci fıkrada belirtilen amaçlarla kaçırırsa, bir yerden başka bir yere götürürse veya sevk ederse veya barındırırsa, ağır bir suç işlemiş olur ve mahkumiyeti halinde on dört yıla kadar hapis cezasına veya para cezasına veya her iki cezaya birden çarptırılabilir. (5) (A) İnsan Ticareti suçunun soruşturma veya kovuşturmasının devam ettiği durumlarda, bu suçun mağduru olduğuna ilişkin polis ve/veya Mahkeme tarafından makul şüphe duyulan kişiler hakkında, İnsan Ticareti suçunun doğrudan sonucu olarak işlemeye zorlandıkları, Yabancılar ve Muhaceret Yasası tahtında suç oluşturan fiiller bakımından herhangi bir cezai takibat yapılmaz ve idari para cezası uygulanmaz. (B) Yabancılar ve Muhaceret Yasası tahtında devam eden soruşturma veya kovuşturma esnasında İnsan Ticareti suçunun mağduru olduğuna ilişkin polis ve/veya Mahkeme tarafından makul şüphe duyulan kişiler bakımından, soruşturma veya kovuşturma, kişinin İnsan Ticareti

¹⁷⁷ Aliefendioğlu, s. 49.

¹⁷⁸ KKTC Ceza Yasası: <https://mahkemeler.net/cgi-bin/elektroks.aspx> (Erişim Tarihi: 18 Temmuz 2020).

suçunun mağduru olup olmadığı Mahkeme kararıyla sabit oluncaya kadar durur.”

KKTC’deki yasal mevzuattaki uyumsuz bir duruma değinilmesi, mevcut durumun ortaya konulması bakımından gereklidir. Yukarıda belirtildiği gibi, KKTC’deki gece kulüpleri, Gece Kulüpleri ve Benzeri Eğlence Yerleri Yasası’na tabidir. Buradaki konsomatrislerin fuhuş yaptığı, herkesçe bilinmektedir. Ancak, KKTC Ceza Yasası’na göre, tıpkı insan ticareti gibi, fahişelik yaptırma, fuhuş yapılmasına yardımcı olma ya da buna aracılık etme de suçtur. KKTC Ceza Yasası’nın 165. maddesine göre, bir kişiye fuhuş yaptıran kişiler, ağır bir suç işlemiş kabul edilmekte ve beş yıla kadar hapis, ayrıca da para cezasıyla cezalandırılmaktadır. Bu düzenlemenin varlığı nedeniyle fuhuş yaptırılması yasak olan bir devlette, herkesçe fuhuş yapıldığı bilinen gece kulüplerinin varlığı devam etmektedir. Üstelik bu bilindiği için de, bu mekanlarda fuhuş yaptırılan konsomatrislerin, düzenli olarak devlet hastanesinde sağlık kontrollerini yaptırmaları yasa tarafından zorunlu kılınmaktadır. Ayrıca, bu kişilerin bir kısmı, yine KKTC Ceza Yasası’na göre yasak olduğu bilinen insan ticareti suçunun mağdurlarıdır. Durum ise hem devlet yetkilileri, hem de ilgili kamu çalışanları tarafından görmezden gelinmekte, buna yönelik herhangi bir ceza davası açılmamakta, soruşturma yapılmamaktadır¹⁷⁹.

Yine de, KKTC’de henüz çok yeni tarihli olan insan ticareti ile ilgili yukarıda anılan ceza yasası maddesi, çalışmanın önceki bölümlerinde yer verilen uluslararası hukuk belgelerinden ayrı ve onlarla uyumsuz bir düzenleme içermemektedir. KKTC’deki fuhuş ve insan ticaretiyle mücadele bakımından önemli gelişmelerin sağlanmasına katkı koyması umulmaktadır.

Kuzey Kıbrıs’la ilgili yapılan araştırmalarda, fuhuş yapan özellikle yabancı uyruklu kadınların adaya gelirken fuhuş yapacağı bilincinde olduklarını belirttiği görülmüştür. Ancak fuhuş yaptırılan bu kimselerin, fuhuşa ilk başta rıza göstermeleri, toplumdaki izole edilerek adada tutulmaya çalışılmaları, genellikle borç altına sokularak fuhuşa devam ettirilmeleri ve gece kulübü patronlarına bağımlı kılınmaları gibi gerçekleri değiştirmemektedir. İçlerinde buldukları bu koşullar da, aslında onları insan ticareti mağdurlarından ayırmamaktadır¹⁸⁰.

¹⁷⁹ Sunnliden, s. 32.

¹⁸⁰ Güven-Lisaniler/Uğural/Rodriguez, s. 442.

SONUÇ

İnsan ticareti, özellikle daha az özgürlüklerin olduğu, devletin halkına düşük yaşam standartları sunabildiği yerlerde kendine yeni mağdurlar bulmaktadır. Bu gibi yerlerde, insanlar daha iyi koşullarda yaşayabilmenin arayışı içerisindeyken, çeşitli örgütler tarafından insan ticareti suçunun mağduru konumuna getirilip, sömürülebilmektedir.

İnsan ticareti suçunun failleri gelişen olanaklar sayesinde, artık daha kolay organize olabilmektedir. Ayrıca, potansiyel mağdurlara ulaşmaları da aynı ölçüde kolaylaşmıştır. Bu nedenle insan ticareti suçu azalma göstermek yerine, gelişerek devam etmekte, her gün yeni mağdurlar ortaya çıkararak, birçok hayat mahvolmaktadır.

Aslında AİHM, *Rantsev v Cyprus and Russia* kararında insan ticareti mağdurları açısından önemli bir çerçeve çizmiştir. İnsan ticareti uygulamalarının, AİHS'nin sınırlandırılmayan haklardan kabul ettiği dördüncü maddesindeki 'Kölelik ve zorla çalıştırma yasağı' kapsamında olduğunu belirtmiştir. AİHS'ye taraf olsun veya olmasın, insan haklarına saygı duymak isteyen devletler modern kölelik olarak nitelendirilen insan ticaretiyle mücadele etmeli, insan ticaretinden şüphelendikleri durumlarda gerekli araştırmayı yapmalı ve mağdurlar için korumayı yaratmalıdırlar.

Bilindiği gibi, insan haklarına sahip olabilmek için, insan olarak doğmuş olmak yeterlidir. İnsan ticareti suçunun ise insan haklarına aykırı hayat süren mağdurlar ortaya çıkardığı, bu mağdurların defalarca sömürüldüğü ortadadır. Kıbrıs'a bakıldığında, adanın hem kuzeyinde, hem de güneyinde fuhşun insan ticaretinin cinsel sömürü yöntemi olarak uygulandığı görülmektedir. Çoğu zaman cennet gibi bir tatil adası olarak adlandırılan bir coğrafi parça için bu durum hem kötü bir prestij yaratmaktadır, hem de insan haklarının gerekliliklerine aykırıdır.

Güney Kıbrıs'ta kabare olarak adlandırılan yerlerde, kabare artisti olarak anılan ve fuhuş yapan kadınlar varken, KKTC'de gece kulübü olarak adlandırılan yerlerde, konsomatris olarak ifade edilen kadınlar aynı durumdadır. Unutulmamalıdır ki, Kıbrıs'ın hem kuzeyinde, hem de güneyinde ailelerin devamlılığına tehdit gibi görülen ve adaya genellikle dışarıdan getirilerek, fuhuş yaptırılan bu kadınlar, aslında insan ticareti suçunun gerçek mağdurlarıdır. Bu nedenle insan ticareti başta olmak üzere, bu gibi örgütlü suçlarla savaşmak gerekmektedir.

KKTC'de fuhuş ve insan ticareti ilişkisi yukarıdaki çalışmanın son bölümünde özetlenmeye çalışılmıştır. KKTC'nin tanınmaması bir devlet olması nedeniyle, birçok konuda uluslararası standartları yakalamasına neden

olacak uluslararası hukuk mekanizmalarıyla ilişkiye girmesi, zor görünmektedir. Ayrıca burada uluslararası denetimin sağlanması da kolay değildir. Bu bağlamda bahsedilen düzenlemeleri sağlamak ve ülkenin insan ticaretiyle mücadelesini sağlamak, yerel otoritelerin çabasını gerektiren bir konudur. Fuhuş yapma, hiç kuşkusuz etik dışı bir davranıştır. Yine de devletleri yönetenlerin tercihi, bunun hukuken yasaklansa da devam edecek olması gerçeğinden hareketle, hukuk sınırları içerisinde izin vermek olabilmektedir. Ancak özellikle KKTC’de bulunan göçmen kadınların haklarının insan haklarına uygun bir şekilde düzenlenmesi, denetimin sıklaştırılması, fuhuş konusunda yukarıda değinilen çelişkili durumun ele alınması, gereklilik arz etmektedir.

KKTC’de fuhuş yaptırılan kadınların, fuhuştan elde edilen gelirin sadece yarısını alabilmesinin kaldırılması ve onların hareket özgürlüklerinin ihlal edilmemesi çok önemlidir. Ayrıca zorla çalıştırma uygulamasına maruz kalmamaları, zorla borçlandırılmamaları ve gece kulübü patronlarına bağılılıklarına son verilmesi, üzerinde durulması gereken öncelikli sorunlardır. Ardından da insan ticaretine ve fuhuşun etik dışı durumuna ilişkin toplumsal bilinç sağlanmalıdır.

İnsan ticareti gibi örgütlü suçlar genellikle sınıraşan nitelik göstermekte, bu nedenle de devletlerin bu konuda yaptıkları iç hukuk düzenlemeleri yetersiz olmaktadır. Aynı şekilde, diğer devlet ve uluslararası örgütlerle işbirliği yapılmadan da bu nitelikteki suçlarla savaşılacağı ortadadır. Çalışmada özetlenen uluslararası hukuk metinleri bunun tecrübe edilmesi sonucu doğmuştur.

İnsan ticaretine ilişkin uluslararası hukuk metinlerinin, uluslararası alanda bir işbirliği ortamının olmasına, mağdurları korumaya ve failleri cezalandırmaya odaklandığı görülmektedir. Yine de insan ticareti günümüzde engellenememiştir. Bu alana ilişkin olarak devletlerin işbirliğini ve denetleyici mekanizmaların sayılarını arttırmaları önem taşımaktadır. Bu sayede devletlerin faaliyetleri denetlenebilecek, insan ticaretine karşı açılan savaşta bir birlik olarak, daha güçlü mücadele edilebilecektir.

KAYNAKÇA

Makaleler ve Kitaplar

- Akçın**, Aycan: “Cities as Open Prisons: The Role of the Government on the Matter of Sex Trafficking in the Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC)”, *Cities in The Globalizing World and Turkey: A Theoretical and Empirical Perspective*, ed. Recep Efe, Neslihan Sam, Rıza Sam, Eduardas Spiriajevas, Elena Galay ve Emin Atasoy, Sofya, 2014, s. 250-259.
- Akgün**, Erhan: “Modern Kölelik İnsan Ticareti ve Rakamlarla Türkiye Gerçeği”, *MÜHF-HAD*, C. 22, S. 1, 2016, s. 157-181.
- Aliefendioğlu**, Hanife: “The Use and Abuse of Sex Workers in North Cyprus: An Analysis of Mainstream News Media”, *(Re)Making and Undoing of Peace/Conflict*, ed. Tuğrul İlter, Hanife Aliefendioğlu, Pembe Behçetoğulları ve Nurten Kara, Mağusa, 2013, s. 47-54.
- Arslan**, Çetin: “İnsan Ticareti Suçu (TCK md.201/b)”, *AÜHFD*, C. 8, S. 4, 2004, s. 19-83.
- Bales**, Kevin: “What Predicts Human Trafficking?”, *IJCCJ*, C. 31, S. 2, 2007, s. 269-279.
- Cassarino**, Jean-Pierre: “Migration and Border Management in the Euro-Mediterranean Area: Heading towards New Forms of Interconnectedness”, *Mediterranean Yearbook*, 2005, s. 226-231.
- Cengiz**, Mahmut: “Sınır Aşan Suç Gruplarına Karşı Küresel ve Ulusal Düzeyde Mücadele Önerileri”, *Sınır Aşan Organize Suçlar*, ed: Oğuzhan Ömer Demir, Bahadır Küçükuysal, Ankara, 2013, s. 271-290.
- Coşkun**, Emel: “Türkiye'de Göçmen Kadınlar ve Seks Ticareti”, *Çalışma ve Toplum*, S. 3, 2014, s. 185-206.
- Erdal**, Hakan: “Organize Bir Suç Türü Olarak İnsan Ticareti ve Türkiye Örneği”, *Polis Bilimleri Dergisi*, C. 10, S. 2, 2008, s. 79-90.
- Gallagher**, Anne: “Human Rights and the New UN Protocols on Trafficking and Migrant Smuggling: A Preliminary Analysis”, *Human Rights Quarterly*, C. 23, S. 4, 2001, s. 975-1004.
- Gallagher**, Anne: “Recent Legal Developments in the Field of Human Trafficking: A Critical Review of the 2005 European Convention and Related Instruments”, *European Journal of Migration and Law*, C. 8, S. 2, 2006, s. 163-189.

- Gemalmaz**, Mehmet Semih: *Ulusalüstü İnsan Hakları Hukukunun Genel Teorisine Giriş*, İstanbul, 2010.
- Göçmen**, İlke: “Bir Temel Hak Olarak İnsan Ticareti Yasağı: Avrupa Özelinde Bir İnceleme”, *MHB*, C. 34, S. 1, 2014, s. 1-29.
- Güleç**, Sesim Soyer: “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin Güney Kıbrıs ve Rusya’ya Karşı Verdiği 07.01.2010 Tarihli “Rantseva” Kararından Çıkan Bazı Sonuçlar”, *İÜHFM*, C. 70, S. 1, 2012, s. 123-152.
- Güven-Lisaniler**, Fatma/**Uğural**, Sevin/**Rodriguez**, Leopoldo: “Human Rights of Migrant Women Workers in Janitorial Services and Night Clubs”, *International Journal of Social Economics*, C. 35, S. 6, 2008, s. 435-448.
- Jahic**, Gamla/**Karan**, Ulaş: “Türk Ceza ve Ceza Usul Hukuku ve Fuhuş Amaçlı İnsan Ticareti Suçunda Yaşanan Sorunlar”, *TBB Dergisi*, S. 67, 2006, s. 97-110.
- King**, Lindsey: “International Law and Human Trafficking”, *Topical Research Digest: Human Rights And Human Trafficking*, Ekim 2013, s. 88-90.
- Kirchner**, Stefan ve **Frese**, Vanessa: “Slavery Under the European Convention on Human Rights and the Jus Cogens Prohibition of Human Trafficking”, *Denning Law Journal*, C. 27, 2015, s. 130-145.
- Kızılsümer**, Deniz: “İnsan Ticareti ile Mücadele: Uluslararası Belgeler ve Türkiye’nin Çabaları”, *AÜSBFD*, C. 62, S. 1, 2007, s. 113-145.
- Kocasakal**, Ümit: “İnsan Ticareti Suçu (TCK 201/b)”, *GSÜHFD*, S. 2, 2003, s. 39-79.
- Kuyucu**, Nisan: “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nde İnsan Ticareti: Rantsev ve Sonrası”, *Fe Dergi: Feminist Eleştiri*, C. 9, S. 2, 2017, s. 30-43.
- Küçükuysal**, Bahadır/**Demir**, Oğuzhan Ömer: “Dumanı Sönmeyen Bir Yasadışı Ticaret Alanı: Sigara Kaçakçılığı”, *Sınır Aşan Organize Suçlar*, ed: Oğuzhan Ömer Demir, Bahadır Küçükuysal, Ankara, 2013, s. 169-201.
- O’Connell-Davidson**, Julia: “New Slavery, Old Binaries: Human Trafficking and the Borders of Freedom”, *Global Networks*, C. 10, S. 2, 2010, s. 244-261.
- Özcan**, Mehmet/**Arıcan**, Mehmet: “AB Ceza Adalet Sisteminde Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti”, *Uluslararası Hukuk ve Politika*, C. 4, S. 15, 2008, s. 1-37.

- Salt**, John: “Trafficking and Human Smuggling: European Perspective”, International Migration-Special Issue on Perspectives on Trafficking of Migrants, S. 38, 2000, s. 31-56.
- Seyhan**, Osman: “Kavramlar, Süreçler ve Mücadele Açısından Dünyada ve Türkiye’de İnsan Ticareti”, Sınır Aşan Organize Suçlar, ed: Oğuzhan Ömer Demir, Bahadır Küçükuysal, Adalet Yayınevi, 2013, s. 95-129.
- Sonay-Evik**, Vesile: “Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu”, Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan-MÜHFHAD, C. 19, S. 2, 2013, s. 667-698.
- Şahin**, Sultan/**Polat**, Oğuz: “İnsan Ticareti ve Fuhuşun Uluslararası Düzenlemeler Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, TAAD, S. 16, 2014, s. 53-77.
- Tongür**, Ali Rıza: “Sınıraşan Ceza Hukukuna Kavramsal Bir Bakış”, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 17, S. 1, 2018, s. 51-76.
- Türkmen**, Füsun/**Öktem**, Emre: “Major Rulings of the European Court of Human Rights on Cyprus: the Impact of Politics”, Mediterranean Politics, C. 22, S. 2, 2017, s. 278-300.
- Yılmaz**, Yeşim: “İnsan Ticareti Suçu ve İctima Sorunu”, MÜHF-HAD Prof. Dr. Bülent Tahiroğlu’na Armağan, C. 23, S. 3, 2017, s. 883-972.

Bildiri, Rapor ve Tezler

- Ioannou**, Gregoris/**Sonan**, Sertaç: Kıbrıs’ta Genç İşsizliği, Friedrich-Ebert-Stiftung Uluslararası Diyalog Birimi, Eylül 2016.
- Kalfa**, Aşlıcan: Eski Doğu Bloku Ülkeleri Kaynaklı İnsan Ticareti ve Fuhuş Sektöründe Çalışan Kadınlar, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008.
- Sayın**, Hüdayi: Uluslararası Hukuk ve Türk Hukuku Bakımından Göçmen Kaçakçılığı, İnsan Ticareti, Cinsel Sömürü Suçları ve Bunlarla Mücadelede Uluslararası İşbirliği, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2010.
- Sunnliden**, Marija: Sex Trafficking, Peace Processes & Local Discourses: Cyprus, Lund Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü Yayınlanmamış Bitirme Tezi, Lund, 2015.

Tepecik, Filiz: “İnsan Ticaretinin Ekonomik ve Hukuki Boyutları”, Economic and Legal Aspects of Trafficking in Human Beings International Conference on Eurasian Economies 17-18 Eylül 2013, ed. Selahattin Sarı, Alp H. Genver ve İlyas Sözen, 2013, İstanbul, s. 915-923.

Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı ve İç İşleri Bakanlığı, Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu El Kitabı, Ankara, 2009.

Uluslararası ve Ulusal Hukuk Metinleri

Avrupa Birliği Parlamentosu ve Konseyi'nin kabul ettiği İnsan Ticaretinin Önlenmesine ve Mağdurların Korunmasına İlişkin Direktif: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011L0036&from=EN> (Erişim Tarihi: 19 Nisan 2015).

Avrupa Birliği Temel Haklar Sözleşmesi: http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf (Erişim Tarihi: 29 Nisan 2015).

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Rantsev v Cyprus and Russia, 25965/04, 10 Mayıs 2010: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=002-1142> (Erişim Tarihi: 19 Temmuz 2020).

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Siliadin v France, 73316/01, 26 Ekim 2005. Kararın İngilizce metni için bkz: [https://hudoc.echr.coe.int/rus#{%22itemid%22:\[%22001-69891%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/rus#{%22itemid%22:[%22001-69891%22]}) (Erişim Tarihi: 13 Eylül 2020).

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf (Erişim Tarihi: 29 Nisan 2015).

Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/197.htm> (Erişim Tarihi: 19 Nisan 2015).

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi: <http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx> (Erişim Tarihi: 29 Nisan 2015).

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahşeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/OPSCCRC.aspx> (Erişim Tarihi: 29 Nisan 2015).

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, 18 Kasım 1983, 541, [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/541\(1983\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/541(1983)) (Erişim Tarihi: 15 Temmuz 2020).

- Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, 11 Mayıs 1984, 550/1984, [\(http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/550\(1984\)\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/550(1984)) (Erişim Tarihi: 15 Temmuz 2020).
- Commission of the European Communities, Communication from the Commission to the Council and the European Parliament to Prepare the Fourth Meeting of Euro-Mediterranean Foreign Ministers, Reinforcing the Barcelona Process, COM(2000) 497, Brüksel, 6 Eylül 2000.
- Çocukların Cinsel Sömürüsü ve Çocuk Pornografisi ile İlgili Avrupa Birliği Konseyi Çerçeve Kararı: [\(http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004F0068:EN:HTML\)](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004F0068:EN:HTML) (Erişim Tarihi: 29 Nisan 2015).
- Gece Kulüpleri ve Benzeri Eğlence Yerleri Yasası: <https://mahkemeler.net/cgi-bin/elektroks.aspx> (Erişim Tarihi: 18 Temmuz 2020).
- Genel Kadınlar ve Genelevlerin Tabi Olacakları Hükümler ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/2.4.5984.pdf> (Erişim Tarihi: 16 Temmuz 2020).
- İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi <http://www.un.org/en/documents/udhr/> (Erişim Tarihi: 12 Eylül 2020).
- İnsan Ticareti ile Mücadele Konusunda Avrupa Birliği Konseyi Çerçeve Kararı <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002F0629&from=EN> (Erişim Tarihi: 12 Eylül 2020).
- İnsan Ticaretinin ve İnsanların Fuhuş Yoluyla Sömürülmesinin Yasaklanmasına Dair Sözleşme: <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/TrafficInPersons.aspx> (Erişim Tarihi: 5 Nisan 2020).
- İnsanların Fuhuş Yoluyla Sömürülmesinin Yasaklanmasına Dair Sözleşme: <http://www.uncjin.org/Standards/Compendium/pt1i.pdf> (Erişim Tarihi: 29 Nisan 2015).
- Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Ceza Yasası: <https://mahkemeler.net/cgi-bin/elektroks.aspx> (Erişim Tarihi: 18 Temmuz 2020).
- Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi: <http://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/index.html> (Erişim Tarihi: 12 Eylül 2020).
- Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol'ün İngilizce metni için bkz: <https://www.unodc.org/documents/>

- middleeastandnorthafrica/smuggling-migrants/SoM_Protocol_English.pdf (Erişim Tarihi: 5 Temmuz 2020).
- Sınırşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol: http://www.uncjin.org/Documents/Conventions/dcatoc/final_document_s_2/convention_%20traff_eng.pdf (Erişim Tarihi: 29 Nisan 2015).
- Türk Ceza Kanunu: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf> (Erişim Tarihi: 10 Temmuz 2020).
- Zorla Çalıştırmanın Önlenmesi Sözleşmesi: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C105 (Erişim Tarihi: 5 Temmuz 2020).

Online Kaynaklar

- <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/005/signatures> (Erişim Tarihi: 13 Temmuz 2020).
- https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/country/1?p_auth=sBCVkJiU (Erişim Tarihi: 13 Temmuz 2020).
- TC Adalet Bakanlığı, İnsan Ticareti Tematik Bilgi Notu, Ocak 2016, https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Trafficking_TUR.pdf (Erişim Tarihi: 15 Temmuz 2020).